

శ్రీః

శ్రీరస్తు.

ప్రయోగచంద్రికాప్రార్థనః.

శ్రీనివాసగురునత్యా సీతారామంచసానుజమ్ ।

ప్రయోగదద్వికాంతేషాంకరోమిక్యపయాధునా॥

ప్రతిజ్ఞా.

శ్రీయఃపతిం శ్రీభూమినిశాసమేతం ప్రణమ్య, గర్భాధాన
పుంసువన సీమంతోన్నయన జాతకర్మ నామకరణాన్నప్రాశన
చాళోపనయనవ్రతసమావర్తనోద్వాహ గృహ ప్రవేశానాం తత్ర
తత్రాప్రయోగినామన్యేషాముదకశాస్త్ర్యాదీనాంచ ప్రయోగంవక్ష్యే
పరిభాషా.

నర్వత్రకర్తాచా స్నాతశ్శుద్ధవస్త్రధరౌ భూలోభ్యేపుష్కరిణీ
త్రరీయోబద్ధశిఖః పాచాప్రత్యక్ష్యద్విరాచమ్య బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞా
తః ప్రాగగ్రేమదర్భేషు ప్రాఙ్ముఖడవవిశ్య, భగవద్దంత్యాత్వాక
రిష్యమాణస్యకర్తానోసిర్విఘ్నైః పరిసమాప్త్యథాం నపరివారం వి
ష్వక్సేనమావాహ్య, ఆననాదిభిరభ్యర్చ్య, త్రిప్రాణానాయమ్య
హరిరోమితుపక్రమ్య గోవిందం త్రిస్సక్తిర్వ దక్షిణజానునిదక్షి
ణోత్తరాపాణీకుర్యాత్ । తత్రచ సవ్యస్యపాణేరంగుష్ఠతర్జునీమధ్యే
దక్షిణస్యపాణేరంగుష్ఠవర్జితాశ్చ తస్మాద్భుజీకృత్వా, నవ్యాంగు
ష్ఠందక్షిణాంగుష్ఠేనావెష్ట్య అద్యేత్యుచ్చార్యసంవత్సరాయనతుమా
నవక్షతిథివారనక్షత్రయోగకరణాన్యక్త్యా, భగవదాజ్ఞయా భగవ
త్ప్రీత్యర్థం భగవత్కైర్జగద్యరూపమేతత్కర్మకరిష్యే, ఇతికరిష్య

మాణం కర్తృసంకల్పస్య, బలమంత్రమనుసంధాయ భగవానేవమయై
 తత్కర్తృకారయతీతి బుద్ధ్యాకర్మకృత్వా, అంతేభగవదర్పణంకుర్యా
 త్ । స్వశేషధూతేనైతి మంత్రద్వయంకర్తృణామాదావంతేచ కృమి
 ణానుసందధ్యాత్ । క్రియాఫలస్యాత్మగామిత్వేకరిష్య ఇతిసంకల్పయై
 త్ । ఉద్వాహకర్తృకరిష్య ఇత్వాచి । క్రియాఫలస్యాన్యగామిత్వే కరి
 ష్యామీతి సంకల్పయేత్ । జాతకర్తృణాసంస్కరిష్యామీత్వాచి । క్వచి
 చ్చౌదనానుసారేణ సంకల్పయేత్ । నామధాన్యావశే- ఉపసేష్య
 సమిధఆధాన్యామీత్వాచి । జాతకర్తృదీనాం స్వస్వకాలేష్వకరణే
 ప్రాజాపత్యకృచ్ఛగ్రింకృత్వాలౌకికాగ్నిం పృతిష్ఠాప్య పరిస్తీర్య, ఆ
 జ్యందరీంచసంగృత్వ పరిషిచ్య వ్యస్తాభిస్సమస్తాభివ్యాహృతి
 భిః “ పాహినోఅగ్నీచినసేన్వాహ, పాహినోవిశ్వవేదసేన్వాహ, య
 జ్ఞంపాహివిభావసోన్వాహ, సర్వంపాహిశతకృతోన్వాహ, పాహినో
 అగ్నీచికయా, పాహ్యతద్వితీయయా, పాహ్యజంతృతీయయా,
 పాహిగీర్భిస్త్రిసృభిరూర్జాంతయే, పాహిచతస్సభిర్వసోన్వాహ ”
 ఇతిపాహిపంచకేన పునశ్చవ్యస్తాభిస్సమస్తాభిర్వావ్యహృతిభిరిత్యైతైః
 పాహిత్రయోదశకైః “ త్వన్నోఅగ్నే-సత్వన్నోఅగ్నే - శనీమగ్నే
 అయాసి- ఉదుత్తమమ్- వీతేశతమ్ ” ఇత్యైతైశ్చహుత్వా, సర్వప్రా
 యశ్చిత్త మనాజ్ఞాతమిత్యాదీంశ్చహుత్వా, పరిషిచ్యాతీతం కర్తృకృ
 త్వా, తాత్కాలికంకర్మకుర్యాత్ । ప్రాయశ్చిత్తస్య సర్వస్యపృ
 తినిమిత్తమావృత్తిః । పుంసువనసీమంతాకరణే స్త్రియాం ప్రసూతా
 యాం, ప్రాజాపత్యకృచ్ఛగ్రింకృత్వా, పాహిత్రయోదశకహోమంకృ
 త్వా, తస్యాఅంకేశిశుంనిధాయ పుంసువనసీమంతంచకుర్యాత్ । గ
 ర్భిణ్యోఃస్త్రియోః భతేరదేశాంతరంలూకాంతరంవాగతేపతితేవా, త
 స్యాఃపితౄభ్రాతృవాఽన్యోవాబంధుః శ్రోత్రియాగారాదాహృతే
 ఽగ్నౌపుంసువనసీమంతంచకుర్యాత్ । అన్నప్రాశనచౌళోపన

ప్రథమఃఖండః

యనోద్వాహేష్వంకు రార్పణమ్, ఏతేషుపుంసువనసీమంతయోశ్చ
 పృతిగరబంధమ్, సీమంతాన్నప్రాశనచౌళోపనయనేష్వభ్యుదయమ్
 పుణ్యోహవాచనంచాదౌ । గర్భాధానపుంసువనజాతకర్తనామకర
 ãౌపాకర్తవృతనమావతేనోద్వాహ గృహప్రవేశేష్వంతే ఆభ్యుద
 యం పుణ్యోహవాచనంచకుర్యాత్ । ద్వయోబహూనాంకమణాం
 సహకరణే, అంకురాదీనినకృదేవకుర్యాత్ । ప్రవృత్తంకమఅజ్ఞా
 నాదన్యథాకృతంచెద్యత ఆరభ్యాన్యథాకృతం తత ఆరభ్యయథావత్కు
 ర్యాత్ । ఏకదేశాన్యథాకరణే, తావదేవయథావత్కుర్యాత్ । ప్ర
 థానవిస్తరణే, సాంగంపునఃకుర్యాత్ । అంగవిస్తరణే, సర్వప్రాయ
 శ్చిత్తంజుహుయాత్; ఇదంవిష్ణురితి మన్తంవాజపేత్ । సర్వత్రపం
 గ్యమనాదినియమలోపే ఏతమేవమన్తం జపేత్ । ఆధానెహొదితే
 నస్సాహంకారః । హోమద్రవ్యానుక్తావాజ్యేనజుహుయాత్ । సర్వత్ర
 గవ్యంగాగ్రహ్యమ్, తదభావేమాహిషమ్, తదభావేఅజమ్, తదభావే
 తైలమ్ । మంత్రాజ్ఞానెవణివోవ్యాహృతిర్వా । ముఖ్యగ్రవ్యాలాభే,
 కూపేణవశేన యిరేణపుష్పేణ ఫలేనగంధేనవాతత్సదృశంపూర్వపూ
 ర్వాభావే పరంపరంగాగ్రహ్యమ్ । పాలాశఖాదిరాశ్వత్థౌదుమ్బరవైక
 జ్జుతజ్వేల్వశమ్యర్కచేతసాపామాగదభాః, పూర్వపూర్వాభావే
 పరాఃపరాస్సత్వచఃకీటవజ్జేతాః అసుషిరాః అవ్రణాఃపరుత్పరాః
 ప్రాదేశమాత్రాస్యమిధోగాగ్రహ్యాః । జ్ఞాన్సన్వయంపతితాశ్చన
 మిధోవజ్జేమేత్ । క్రయక్రితైశ్శూద్రాహృతైర్వా సమిద్గర్భాది
 భికిర్తమర్వకపతితస్సన్యత్ । మాషస్థూలాశ్చతురంగుల దీర్ఘుధా
 రాఅజ్యాహుతయః, ఆద్రావలకమాత్రా అన్నాహుతయః, దావీ
 దశపర్వసూరితాఃపాణ్యాహుతయశ్చకార్యాః ।

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయాం

ప్రథమఃఖండః.

శ్రీ అథ ఉదకశాస్త్రః శ్రీ

గర్భాధానాదిషు పూర్వేద్యరుదకశాస్త్రజపకర్తకరిష్యథితిసంక
 ల్పయ, గోమయేన చతురశ్రముపలివ్య, తత్ర, బ్రహ్మజజ్ఞానమితి మ
 ధ్యై, నాకేసువణమితి దక్షిణతః, ఆప్యాయసేత్యుత్తరతః, ప్రా
 చీస్తిస్త్రారేఖాః, యోరుద్రోగ్నావితిమధ్యే, ఇదంవిష్ణురితిపశ్చాత్
 ఇద్ద్రంవిశ్వాఅపీవృధన్నితిపురస్తాత్, ఉదీచీస్తిస్త్రారేఖాఃవిలిఖ్య, అ
 ద్భిరవౌక్ష్య, వీహీంస్తత్రనిక్షిప్య, తత్ర బ్రహ్మజజ్ఞానమితకుమ్భం
 నిధాయ, తస్మిన్గాయత్రాతిరగపవిత్రంనిధాయ, ఆపావాఇదమి
 త్యద్భిరాపూర్య, ఉద్ధావగ్గంకుర్చంనిధాయ, భూర్భువస్సువరోమి
 త్యక్షతాన్నిక్షిప్య, గద్ధాక్షతపుష్పేఎరలజ్జుత్య, దూర్వాపుష్పఎఫలై
 రవకీర్య, దూర్వాదభైఃపశ్చాద్య, శన్నోదేవీరిత్యభిమృశ్య, చ
 తుదిక్షావ సనెమనిషక్షైశ్చతుర్భిభ్రాక్షైస్సహకుంభ మనావీర
 భ్య, గాయత్రీంపచ్ఛార్దర్పతోఽనవాసముక్తావ-వెపాదీకజపితావ
 క్కుణుష్పపాజిత్యనువాకమ్, మదేచిదసేత్యర్దర్పమపోహ్య, ఇద్ద్రం
 వోవిశ్వతస్సరిహవామహాఇత్యనువాకమ్, యత ఇద్ద్ర-స్వస్తిదా- మ
 హాగ్ ఇద్ద్ర- సజౌషాఇతిచతస్యః, యేదేవాఃపురస్సదఇతిపఞ్చ, అ
 గ్నయేరక్షోఘ్నఇతిపఞ్చ, అగ్నిరాయష్టానితిపఞ్చ, యావామిద్ధాగ్
 వరుణేతిచతురి యోవామిద్ధాగ్ వరుణేత్యష్టాపర్యాయా, అగ్నయ
 శస్వీన్నితిచతస్యః, ఋశాషాడితిసానుషక్లమనువాకమ్, నమోఅస్తు
 సర్వేభ్యఇతితస్యః, అయంపురోహరికేశఇతిపఞ్చపర్యాయా, ఆ
 శుశ్శికానః-శంచమె-మమాగ్నే, అగ్నేర్ద్రవ్యేభ్యనువాకా, సమీ
 చీనామెతిషట్పర్యాయా, హేతయోనామస్థేతి షట్పర్యాయా, శ
 తాయధాయేతిపఞ్చ, భూతంభవ్యమ్-ఇంద్రోదధీచోఅస్థభిరిత్యను
 వాకౌ, చక్షుయోహేతి ఇత్యారభ్యభాగ్నిత్యన్యంపాతయామసీత్యస్తమ్,

ప్రాణోరక్షతి, సిగ్ంహేవాన్యఘ్రిఅహమస్మి, తానూర్యావస్థమ
సా, అగ్నిర్నఃపాతు, ఋధ్యాస్త, నవోనవఇత్యనువాకాన్, అగ్నయే
స్వాహేత్యాన్యపహోమాన్, దధిక్రాన్త్యైవత్యవం ఆపోహిష్టేతి
తినః, ఉదుత్తమంనరుణ అస్తభ్నాద్యాన్యత్కిచ్చేదమ్ కితవానః
అనలైహేడః తత్వాయామి ఇతినరుణసూక్తమ్, హిరణ్యవణాః పవ
మానః తద్భంయోరిత్యనువాకాన్, యోబ్రహ్మబ్రహ్మణఇతిఘృతసూ
క్తంచజపిత్యా, నమోబ్రహ్మణఇతి పరిధానీయాం శ్రిజఃపిత్యా, ప్రి
ణవేన కుమ్భముత్థాప్య, దేవస్య త్వేత్వాది వ్యాఘృతిభిశ్చయజమానం
పోక్షయేత్ । అథయజమానఃపురస్తాదుపవిశతేహిరణ్యమ్, దక్షిణత ఉ
పవిశతేరజతమ్, పశ్చాదుపవిశతే కాన్యమ్, ఉత్తరతఉపవిశతే వాన
శ్చ, దక్షిణాందత్వా, కుమ్భజలేన స్నాయాత్.

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయాం

ద్వితీయఃఖండః.

శ్రి అఙ్కురావణమ్ శ్రి

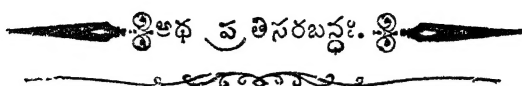
అథాఙ్కురావణం సారేచాద్ద్రేవా యస్మిన్ మాన్యుత్సవస్త
స్మిన్ మాన్యుత్సవాత్సర్వమయగైహనికుర్యాత్ । ఉద్వాహే
తురాతౌ । త్రైజసీర్మణ్డయార్వా పఞ్చపాలికాస్సవ్యుత్త్య తా
సాం మూలెదూర్వాశ్వత్థశిరీషబిల్వపత్రాణిబద్ధ్వా, శ్వేతసూత్రేణా
వేష్ట్య, శుద్ధాభిర్మృద్భిరాపూర్య, శుచాదేశేగోమయోపలిపై ని
ధాయ, అముకగోత్రస్య అముకశర్తణః కుమారస్య అముకకర్తాఙ్గ
మఙ్కురార్పణకమకరిమ్యాసీతి సంకల్ప్య, తదంగం పుణ్యోహం
వాచయిష్య ఇతిసంకల్ప్య పుణ్యోహంవాచయిత్వా, తేనజలిన పాలి
కాఃకూర్చనన్వాఘృతిభిఃపోక్ష్య, మథ్యమాయాంపాలికాయామ్,
ఓంభూఃబ్రహ్మణమావాహయామి, ఓంభూవః ప్రిజాపతిమావాహయా

మి, ఓంసువః హిరణ్యగర్భమావాహయామి, ఓంబూర్భువస్సువః చ
 తుముఖమావాహయామిత్యావాహ్యః; ఏవమేవప్రాచ్యామిద్ధ్రం
 వజ్జిణం శత క్రతుం శచీపతిమ్, ఏవమేవదక్షిణస్యాం యమంవైవస్వ
 తం పితృవతిం ధర్మరాజిమ్, ఏవమేవప్రతీచ్యాం వరుణం ప్రచేతసం
 సురూపిణం అపాంపతిమ్, ఏవమేవోత్తరస్యాం సోమమిన్ధుం నిశాక
 రమోషధీశంచావాహ్య, బ్రహ్మాదీనాం క్రమేణాననాఘ్న పాద్యా
 చమనీయాని దత్త్వా, ఆపోహిక్తేతితిస్సృభిః, హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయ ఇ
 తిచతస్సృభిః, పవమానస్సువజ్జన ఇత్యనువాకేనచ స్నాపయితావ్, ఆ
 చమనవస్త్రోత్తరీయాచమనయజ్ఞోపవీతాచమన గన్ధపుష్ప ధూపదీపా
 చమననైవెద్యతామ్బూలాచమనాదీనిదత్త్వా, ఉత్థాయ || క్లో || ఉశాంప
 తీన్నమస్యామి సర్వకామఫలప్రదాక్ । కుర్వన్తుసఫలంకమేకుర్వ
 న్తుసతతంశుభమ్ || ఇతిబ్రహ్మాదీనుపస్థాయ, ప్రీహియవముద్గతిలమాపన
 పాపాకాపాతేసంసృజ్య క్షీరేణ ప్రక్షాళ్య, యాజాతా ఇత్యనువాకే
 నాభిమన్త్య, బ్రహ్మజ్జ్ఞానమ్- పితావిరాజామ్, ఇతిదావభ్యాం మ
 భ్యమాయాంపాలికాయామ్, యత ఇద్ధ్ర - న్వస్తీదా - ఇతిదావభ్యాం
 ప్రాచ్యామ్, యోఽన్యకౌప్య - యమక్లాయ - ఇతిదావభ్యాం దక్షిణ
 న్యామ్, ఇమంమేవరుణ. తత్వాయామి. ఇతిదావభ్యాం ప్రతీచ్యాం
 సోమోధేనుమ్-ఆప్యాయన్వ. ఇత్యుత్తరస్యామ్, ప్రీహ్యదీనుప్రావ్, శు
 ధ్ధాభిర్భుజ్జిః ప్రచ్ఛాద్య, పశ్చిగవ్యేనసిక్తావ ప్రణవేనాభిమన్త్య
 సురక్షితాఃకృతావ్, ప్రతిదినంసాయంప్రాతస్సంపూజ్య, సమాప్తేక
 మ్ ణిస ప్రణవవ్యాహృతిభిస్తేరేవ నామభిదేవతాఉద్వాసయెత్

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్.

తృతీయః ఖణ్డః.

శుచాదేశేగోమయేనాపలిప్తే తండులపూణంపాత్రం నిధాయ
తదుపరిఉల్లేఖనాదిదర్భప్రచ్ఛాదనాంతం పూర్వవత్కృత్వాకుమ్భ
స్యాత్తరతొనవగుణితం గన్ధాపలిప్తం కార్వాసనూత్రం భస్మహరి
ద్రాచూణగౌరజస్సవ్యతమంచ నిధాయ, అముకగోత్రస్య అము
కశమణః కుమారస్య అముకకమాంగం ప్రతిసరబద్ధ కమకరి
మ్యామితిసంకల్ప్య, చతుర్దిక్షాప్తసనేమ నిష్కలైశ్చతుర్భిద్రాక్షా
జైస్సహకుంభమనావరభ్య, గాయత్రీంపచ్ఛాభర్షణౌ నవానము
క్తావ, వేగాదీంశ్చ జపితావ, దధిక్రావ్ణాఇత్యృచమ్, అపోహిష్ఠేతి
తిస్యః, హిరణ్యనర్ణాశ్శుచయఃపావకాఇతిచతస్యః, పవమానస్సువర్జ
నః- కృణుష్వపాజః- ఇత్యనువాకౌ, అగ్నేయశస్వి ఇతిచతస్యః
ఉదుత్తమం ఇత్యాదివరుణసూక్తమ్, బ్రహ్మజజ్ఞానమిత్యాది బ్రహ్మస
మిద్భవత్యాహుతీనామిత్యంతం షడ్వచం బ్రహ్మసూక్తమ్, పరిణోరు
దగ్గస్యహేతిః-స్తుహిశ్శుతమ్- మీధుష్టమ్ - అర్హకబిభర్షి - త్వమ్
గైరుదగ్గః- అపోరాజానమ్. ఇతిషడ్వచంరుద్రసూక్తమ్ । విష్ణోర్ము
కమ్- తదస్యపియమ్. ప్రతద్విష్ణుః- పరోమాత్రయా విదక్కమే-త్రి
దేవః. ఇతిషడ్వచం విష్ణుసూక్తమ్, జాతవేదసేసునవామేతి పశ్చ
దుగాసూక్తమ్, హిరణ్యనర్ణాంహరిణీమితిపశ్చ దశర్భం శ్రుసూ
క్తంజపితావ, నమోబ్రహ్మణఇతి పరిధానీయాం త్రిజగపితావ పృణచే
నకుంభముత్థాప్య, కూర్చెనవ్యాహృతిభిః పృథిసరనూత్రం చోక్ష్య,
వామహస్తేనసూత్రంగృహీత్వా దక్షిణహస్తేన త్రియమ్భకమితివాసు
కింధ్యాత్వా భస్మాదినాత్రిదున్నజ్య అగ్నిరాయష్టానితి పశ్చభిస్తం
డులపూణం దక్షిణహస్తంగృహీత్వా, బృహత్సామేతిబద్ధావ, ఘృత
నూక్తైసభిమృశేత్ । వివాహాధానయోస్తు, విశ్వేత్తాతఇతిపుంసాద

క్షణహస్తే, బృహత్సమేతిస్త్రియావామహస్తే, బద్ధీయాత్ । ఉత్స
వానైసాయంసంధ్యాయాం బద్ధనమంత్రేణసూత్రంవిన్మజ్యపరిత్యజేత్

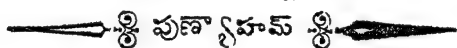
ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్.

చ తు థః ః ఖ ణ్డః.

శ్రిఅభ్యుదయశ్రాద్ధమ్.శ్రి

అభాభ్యుదయశ్రాద్ధం యత్రాదౌవిహితం, తత్రప్రాతఃకా
త్యతాప్స, అనస్తరంకర్షకుర్యాత్ । యత్రానైవిహితమ్, తత్రాపూ
ర్వం కర్మకృత్వా పరేద్యుఃప్రాతఃకాలకుర్యాత్ । తత్రాపవీతీ
ప్రాబ్రుణోదక్షిణంజాన్వాచ్య, ప్రాగగ్రేముజభిర్వగ్గైర్దక్షిణైః
స్త్రీలార్థేయవైదేవతీర్ధన పృథక్క్షిణం సర్వంకుర్యాత్ । స్వధాశబ్దేనాప్స
హాశబ్దంబూయాత్, సంకల్పవాహనాదౌ నాందీముఖశబ్దేన పిత
రోవిశేష్యాః । వసుసత్యాఖ్యావిశ్వేదేవాః । అముకగౌత్రస్య అ
ముకశర్మణః అముకకర్తాంగమభ్యుదయశ్రాద్ధంకరిష్యామీతి సంక
ల్ప్య, పార్వణవదగ్నిముఖాస్తేవగ్గద్యయపితౄణానావాహ్య, వగ్గ
ద్యయపితౄభ్యోజహుయాత్ । వరణైశుప్రతివగ్గం విశ్వదేవార్ధై
ర్హవోర్హవిపౌ మాత్రాదీనాంపిత్రాదీనాం మాతామహదీనాంచ
నవానామైకైశ్చ ద్వాద్య, విష్ణ్వథమేకమ్, ఏవం పశ్చాదంశతి
బ్రాహ్మణౌకృష్ణణుయాత్ । ద్రవ్యస్యద్రాహ్మణౌనాంచాభావేవగ్గ
త్రయస్య విశ్వదేవార్ధైర్హవో, ప్రతివగ్గంద్వాద్య, విష్ణ్వథ
మేకమ్, ఏవంశవద్రాహ్మణౌకృష్ణణుయాత్ । మధువాతాశత్యృచాం
ష్టానై ఉపాస్తేగాయతానరఇతి మధుమతీఃపశ్చర్బశ్చాగ్రయేత్ ॥
పిండ ప్రదానేచతురఃప్రాగగ్రా దధాంత్యంస్తీర్య, తేమశ్చష
డాజ్యబదరీఫలమిత్రాంశ్చతుర్వింశతిపిండానైకైకస్య ద్వాద్య
పిండౌదద్యాత్ ॥ అస్యత్సర్వంపార్వణవత్కుర్యాత్ । ఏవంముఖ్య

కల్పస్యాసంభవేద్విగుణైన తండులెన ఆమశ్రద్ధంకుర్యాత్ । అథ
వాఽభ్యుదయశ్రద్ధంహిరణ్యరూపేణకరిష్యామితి సంకల్ప్య, వర
ణాదిగర్హదానాదిచక్రత్వా బ్రాహ్మణానాంపురతోఽన్నశ్రద్ధాచ్చ
తుగుణంహిరణ్యంనిధాయ, యజ్ఞేశ్వరోహన్య. ఏకోవిష్ణుః ఇతి మం
త్రీదవ్యయముచ్చార్య, అనెనహిరణ్యరూపేణ అభ్యుదయశ్రద్ధాదైన వసు
నత్యసంజ్ఞకవిశ్వదేవరూపీ, నాందీముఖమాతృపితామహీప్రపితామ
హీరూపీ, నాందీముఖపితృపితామహప్రపితామహరూపీ, నాందీము
ఖ మాతామహమాతుఃపితామహమాతుః ప్రపితామహరూపీ, అభ్యు
దయశ్రద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణురూపీ, భగవాన్జనాదనఃప్రీయ
తామ్, ఇతియవోదకముత్సృజ్యతామ్బులదక్షిణాదానాదికుర్యాత్.

అథ పుణ్యాహం శుచాదేశే పాగగ్రాగ్రాదర్భాకసంస్తీర్య, తె
మకుంభంనిధాయ, వ్యాహృతిభిరద్భిరాపూర్య, ఊర్ధ్వగింకూర్భం
నిక్షిప్య, గర్హాదిభిరభ్యర్చ్య, దలైభిఃప్రచ్ఛాద్య, అముకగోత్రస్యఅ
ముకశమణః అముకకర్తాగం పుణ్యాహంవాచయిష్య ఇతినంకల్ప్య
చతురోబ్రాహ్మణాకభోజయిత్వా, దక్షిణంతామ్బులంతండులంవా
చత్వా, లైర్భరహస్తేఃపుణ్యాహంవాచయెత్ । ఆంజలింకృత్వా, మ
నస్సమాధీయతామితిద్రాహ్మణాకసంపూజ్య, సమాహితమనసః స్తథితి
తైః ప్రశుప్తకః, ప్రసీదంతుభవస్తథితిప్రార్థ్య, ప్రసన్నాః స్తథితి ప్ర
త్యుక్తః భవద్భిరనుజ్ఞాతః పుణ్యాహంవాచయిష్య ఇత్యనుజ్ఞాప్య, ఓం
వాచ్యతామిత్వనుజ్ఞాతః, ఉదకుంభంసవ్యహస్తేనిధాయ దక్షిణహస్తేన
పిధాయ, కమణఃపుణ్యాహంభవంతోబుగ్వివస్తు, పుణ్యాహంకర్తవ్యో
ఽస్తు, కమణైస్సప్తిభవంతోబుగ్వివస్తు, స్వస్తికమణైఃఽస్తు, కర్త
వ్యంబుద్ధింభవంతోబుగ్వివస్తు, కమణ్యుభ్యతామితితిః ప్రార్థనాప్రతివ
చనేకుర్యః । అథపుణ్యాహసమద్ధిరస్తు, శివంకర్తాస్తు ప్రజాపతిఃప్రీ

యతామిత్యుక్తై, అస్తుప్రీయతాంభగవాన్ ప్రజాపతిరితిబూయః ||
 శాన్తిరస్తు, పుష్టిరస్తు, తుష్టిరస్తు, ఋద్ధిరస్తు, ఆయుష్యమస్తు, ఆరో
 గ్యమస్తు, శివంకమాన్తు, ఇతినర్వేసహబూయః, సర్వాణిప్రా
 థానాపశ్రితవచనాని పశిష్యమాంశ్చకమేన కుద్యః । అత్రాస్తుశబ్దేషు
 పాత్యేకించిత్కించిజ్జలంసనీయ, తజ్జలంకుంభేనినయేత్ । శుద్ధవృథాం
 పుణ్యాహంచెత్, ఆపాహిష్ఠాదిభిః పుణ్యాహజలేనగృహదీక్షా వోక్ష
 యేత్ తతస్తేభ్యోదక్షిణాంధవ్యాత్.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్

పంచమఃఖండః .

శ్రీ అథాగ్నిముఖమ్. శ్రీ

యత్రాగ్నిస్థాపనమ్, తత్ప్రొదగవవగంపాగపిఃపాగవవగము
 దీచీస్తిన్సస్తిస్థారేఖాదభాదినానిఖతాన్, తత్రతన్నస్యాద్భిరవో
 క్ష్య దభాదికంనైర్వత్యాంనిరస్య అపడపన్పుశ్య, తత్రవ్యాహృతిభి
 రగ్నింవృత్తిష్ఠాప్య, యజ్ఞేయైర్దన్వైఃపృజ్వల్య, పరిసమూహ్య, అవో
 క్షణశేషంపాగుదగోవత్సృజ్య, అన్యజ్జలం పాగుదగోవపాత్రేయథా
 పరిస్తరణాద్భూహిస్సాన్యత్రథానిధాయ ప్రాగుదగగ్రాన్ యోడశయో
 డశదభానగ్నేఃపాగాదిపదక్షిణం పరిస్తీర్య, దక్షిణానుతరానుత
 రానధరాకృతాన్, అగ్నేరుత్తరతోదభాంత్యంస్తీర్య, తేషు ద
 రాన్వజ్జన్త్రాల్వోతత్పురస్తాత్ప్రొక్షణీపాత్రపృణీతిపాత్రే తత్పురస్తా
 దరత్నిమాత్రంపరిధిత్రయం పాదేశమాత్రాస్సప్తదశసమిధశ్చదక్షై
 సస్సహ్య, ఇద్వైపదరౌన్యద్వన్దవవాఞ్ఞిసాదయిత్వా, శలలీమాం
 జీలాజాదీశ్చ సర్వాణియుగపదేవసాదయేత్ । సమావభిన్నాగ్ని
 పాదేశమాత్రా దభాదకాష్ఠాదినానిఖతాన్, అపడపన్పుశ్య, మూలా
 దారభ్యాగ్నిదద్భిరున్యజ్య పవిత్రైశ్చతాన్, అగ్నేఃపశ్చాద్దభాపరి

ప్రొక్షణపాతేనిధాయ, తస్మిన్ అపరీయతానయోః పాగగ్యయో
 దక్షిణవామయోః పాణ్యరంగుమానామిశాభ్యాం పవిత్రమూలాగ్ని
 గృహీత్వా పాగవవగం తిరుత్పాయ, పాత్యాణ్యుత్తానానికృత్వా
 ఇథంచవిశ్రస్య, సర్వాభిస్తాభిరద్భిః పవిత్రపాణిస్త్రీ ప్రొక్ష్య, అ
 గ్నేఃపశ్చాత్సవతిత్రేపణితీపాత్రేఅపరీయ, పూర్వవదుత్పాయ, ద
 క్షిణోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం ఘ్రాణనమముద్ధృత్య, పాత్రసాదనా
 దుత్తరతాదభేమసాదయిత్వా, దర్భైఃపశ్చాద్య, అగ్నేదక్షిణ
 తాదభేమబాహ్వాణముపవేశ్య, విలీనమవ్యజ్యం హోమాధైఅగ్నో
 విలాప్య, అగ్నేఃపశ్చాత్సవతిత్రాయామాజ్యస్థాల్యమాజ్యనిరూప్య
 పరిస్తరణపాత్రసాదనయోమభ్యేఽక్టారాన్నిరూప్య, తేషాంజ్యప
 ధిశ్శిత్వ, జ్వలతాదభేణోల్తుకేనవాఆజ్యమవదుప్యత్వి; అంగుష్ఠపర్వ
 మాత్రే ద్వదభాగైకాష్టాదినాభిత్వా, అవడపస్పృశ్య యగవదా
 జ్యేష్ఠాత్సవ్య, జ్వలతాదభాదినాఆజ్యసాత్రంపాగాదిప్రదక్షిణంత్రీః
 పర్యగ్నికృత్వా, ఆజ్యస్థాలీముడగుద్వాస్య, నిరూథానంగారాన్న
 త్యాహ్య, ఆజ్యస్థాలీం స్వస్త్వపురస్తాన్నిధాయ, పూర్వవత్పవిత్రేగృ
 హీత్వా, ప్రాగారభ్యానుద్ధరన్నాగవవగంతిరుత్పాయ, పవిత్రే
 విశ్రస్య, అద్భిస్సంమృజ్య, యగవదగ్నోప్రహృత్య, దర్వాన్యవగ్నో
 ప్రతితప్య దధైస్సంమృజ్య, పునఃప్రతితప్య, ప్రొక్ష్య, నిధాయ, ద
 భానద్భిస్సంస్పృశ్య, అగ్నోప్రహరతి । పుంసువనోపాకమవ్యత
 గృహప్రవేశేషు చరుకమసుపరిధీకపరిదధాతి । అతోఽన్యత్రసీ
 మంతాదిషు పాలాశఖాదిరాదీనామన్యతమేనకృతాకపరిధిస్థాల్యయా
 మాక శమ్యాఖ్యాన్యగకీలాక పరిదధాతి । తత్రస్థూలముదగగం ప
 శ్చాత్, అణుధీమండక్షిణతః, అణుహస్తముత్తరతః, పరిస్తరణవ
 దన్యోన్యసంస్పృష్టాన్నిధాయ, మధ్యమపరిధిముపస్పృశ్య, అగ్నో
 ర్క్షిణపూర్వోత్తరపూర్వయోరాఘోరసమిధాపూర్వైకమాన్నిధాయ-

నవ్యేనప్రాక్షణీపాత్రంస్పృశత్ దక్షిణహస్తేనవరిధ్యస్తంపరిస్తరణోప
రి అనితైనుమన్యస్వేతిదక్షిణతః-ప్రాగవవగఽంతినుమతైనుమన్య
స్వేతిపశ్చాత్, ఉదగవవగఽం నఃన్వతైనుమన్యస్యత్తరతః, ప్రా
గవవగఽంచేవనవితఃప్రసూవతి ప్రాగారభ్యపదక్షిణంపరిషిచ్య, ఆ
జ్యభ్యక్తమిద్ధం బ్రాహ్మణానుజ్ఞయాఅగ్నావాధాయ, సవ్యేనాజ్యస్థా
లీంస్పృశన్ముత్తరంపరిధినంధిమారభ్య అగ్నేయాస్తముపదర్వాన్దక్షి
ణం పరిధినన్ధిమారభ్యశానాస్తం ప్రధానదర్వాన్యత్రజ్యేన దీర్ఘధార
యా నర్వాణీద్ధకాష్ఠానినంస్పర్శయత్ సావహికారవజ్రమాఘార
ఘోమా జహుయాత్ । పూర్వన్యప్రజావతిః, ఉత్తరస్వేంద్రోదేవ
తా । అథాగ్నయేసావహేత్యత్తరపూర్వే, సామాయసావహేతిదక్షిణ
పూర్వేదేశేచాజ్యభాగా జహుయాత్ । పుంసువనాదిష్వగ్నయేసావ
హేతిపునరేకామాజ్యహుతింమధ్యే జహుయాత్, వివాహేహీరణ్య
యాం పశ్చిమజిహ్వయామ్, జాతకర్తృణి కనకాయాం మధ్యమజిహ్వ
యామ్, ఉపనయనే రక్తాయాముత్తరజిహ్వయామ్, పితృకార్యమకృ
ష్టాయాం దక్షిణజిహ్వయామ్, అన్యత్రసంప్రధాయాంపూర్వజిహ్వయా
మ్, శాంతికర్మణితతిరిక్తాయామీశాన్యదిక్స్థితాయామ్, తిలహోమేఽ
హురూపాయామాగ్నయ్యామ్, తతత్ప్రధానాహుతీర్జహుయాత్

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్.

షష్ఠః ఖండః.

— శ్రీ అథ జయాదిః. శ్రీ —

అథ జయైశ్చిత్తంచేతిత్రయోదశభిః, అభ్యతానైరగ్నిర్భూతా
నామితిసానుషంగైరష్టాదశభిః, రాష్ట్రభృద్భిఃఋతాషాడితిసానుషం
గైర్దాహవింశతిభిః, ప్రజావతేనత్వదేతాసీత్యేతయా, వ్యస్తాభివ్యాక
హృతిభిః, యవన్యకర్తృణామేతయాచఅష్టపంచాశదాహుతీర్హుతాన్

పుంసువనాదిమ పరిధీనాజ్యేన నిధానకృమేణాభ్యజ్య, మధ్యమంపరి
ధిమగ్నోప్రహృత్య, అన్యోపరిధీహస్తాభ్యాం యుగవదాదాయ, పృ
హృత్య, దక్షిణవామహస్తాభ్యాంప్రధానాప్రధానదర్శిభ్యాం సంస్రా
వహోమంజుహుయాత్ । సీమంతాదిమ శమ్యాఅపోహ్య సంస్రావహో
మంజుహుయాత్ । అథమంత్రితంత్రదేవతా విపర్యాస న్యూనాతిర
క్తసప్తరాక్షరపదభేదప్రాయశ్చిత్తార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తహోమం
హోష్యామీతి సంకల్ప్య, ప్రణవపూర్వాభిస్సమస్తాభిర్వాప్రహృతి
భిరనాజ్ఞాతత్రయేణ త్వన్నోఅగ్నే, సత్వన్నోఅగ్నే, స్వస్తిదా, అ
భిగీ=భిః, ఇదంవిష్ణురిత్యేతాభిః, వ్యస్తాభిస్సమస్తాభిర్వాప్రహృతి
భిహుతావ, ఊవిష్ణవేనావహేతి పూర్ణాహుతింహుతావ, పూర్వవ
త్పరిషించేత్ । అన్వమంస్థాః, ప్రాసావీరితిభేదః । ప్రణీతిపాత్రంస్వస్య
పురస్తాన్నిధాయ, తస్మిన్నన్వజ్జలంనిసీయ, తజ్జలంప్రగాదిప్రదక్షిణంప్ర
తిదిశంప్రసృజ్యపురస్తాన్నిస్తావ్యతేనాత్తానంప్రోక్ష్య దక్షిణతొనిషా
దితఃప్రహుణం సంపూజ్య, అగ్నేనయేత్యగ్నినూక్తేనాగ్నిమువస్థా
య, ప్రణమ్యాభివాదయేత్.

అథ ప్రాయశ్చిత్తమ్.

అగ్నోజలబిష్టనిపాతన, పునస్తావదిత్యా ఇత్యగ్నింప్రజావల్పన
ర్వప్రాయశ్చిత్తం జహుయాత్ । సర్వత్రప్రయత్నమస్తరేణ అగ్నో
ప్రజ్వలితే, ఉద్దిప్యన్వజాతవేదః - మనోహింసీజ్ఞాతవేదఃకృతి దాన్
భ్యాం సమిధావాదధ్యాత్ । ప్రణీతిపాత్రం భిన్నంచేత్, అభిన్నో
ఘర్తౌశీరదానురిత్యభిమస్తగ్ని, ఘర్తౌదేవాగ్ంఅప్యేతివత్సన్వతావ
త్సంనిధాయ, తస్మిన్జలంపూరయితావ, వ్యాహృభిరుపతిష్ఠేత । యది
ప్రణీతాః ప్రణీయమానావాసర్వాఆపఃపరాసిచ్ఛేర్క, అక్షితోస్య
క్షితైస్సతావ-ఇత్యభిమస్తగ్ని, ఆపోహీష్టేత్యన్యాభిరద్భిః పూరయితావ
అయమేధారయతప్రాణంమేధారయతప్రజాం మేధారయతపశూన్

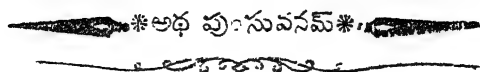
మేధారమత మామాయః ప్రాణాః ప్రజాః పశవః పరాసిః ధ్వజైర్నిత్యైః
పతిష్ఠేత | (తతః మఱి పఞ్చమాయాత్) పరి స్తరణదాహే, అగ్నయే
క్షామవశేస్వాపేతిహుత్వా, ఇంద్రింవోవిశ్వతస్పరి- ఇంద్రిం సరణి
ద్వాభ్యామన్యాకదర్భాకపరి స్తీర్య, ఇంద్రాయస్వాపేతిజహుయా
త్ | పరిధిదాహే పరిత్వాగ్నే పురంవయమితిజహుయాత్ | దర్శి
కూర్మపవిశ్చేధ్ధ ద్విప్యసంభారాణాం ఛేదదాహోపఘాతవినాశేషు, అ
న్యంయథాలింగం సాదయిత్వా, సంస్కృత్య, త్వన్నోఽగ్నే- సత్వ
న్నోఽగ్నే- త్వమగ్నేఅయాసి- ప్రజాపతేనత్వదెతానీతి జహుయా
త్ | పోక్షితానాం వస్త్రాదీనాం ఛేదనాదిషు, సోమాయస్వాపేతి
జహుయాత్ | కర్మమధ్యేఽగ్నినాశే, అయం తేయోనిః- ఇతిసమిధి
భస్మసమారోప్య, అన్యస్థిన్నగౌతాంసమిధం, ఆజహ్వనః - ఉద్బు
ధ్వన్వఇతి ద్వాభ్యామాధాయ, ప్రణవేన, ధూరగ్నయేచేతిచతుర్భిః,
మనోజ్యోతిర్జాషతామాజ్యమితిచ జహుయాత్ | అతోఽన్యేస్వ
నామ్నా తేషు, పాహిత్రయోదశకంజహుయాత్ | సర్వత్రకర్మణామా
దావం తేచభగవత్స్వరణం తన్నామసంకీర్తనంచకుర్యాత్, మహాద
మగ్నిహంచ కారయేత్ | తదేవసర్వప్రాయశ్చిత్రమితివిజ్ఞాయతే.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్ .

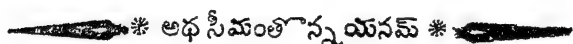
న ప్రమంజుః.

❖ అథ గర్భాధానమ్. ❖

(స్త్రీ)శాం రజోదర్శనాదియోడశసురాత్రిషు ఆచారతస్యారాత్రిః
పరిహాప్య, అన్యాసు దాష్టదశస్వనిషిద్ధాయాం రాత్రౌ, ఋతుసమా
వేశనం కరిష్యేఇతి సంకల్ప్య, విష్ణుర్వోనిమిత్యాదితంమేవామోస
మృద్ధయఇత్యనైవ పత్నిమభిమన్త్య, తయాసహసంవిశేత్ | పరే
ద్యుః ప్రాతరభ్యుదయం పుణ్యోహంచకుర్యాత్.

తస్యాంగభవశ్యాం దివ్యతీయేత్సతీయే మాసేపుంసువనమ్, చతు
ర్థేషష్టైష్టమేవామాసేసీమన్తేనవాసహ పుంసువనంకుర్యాత్ । పుం
సువనసీమంతోన్నయనకమాంగం ప్రతిసరబద్ధంకృత్వా, అమృతగో
త్రామమృతనామ్నీం భార్యాంపుంసువనకర్తౌ సంస్కరిష్యామీతి
సంకల్పన్, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది పాత్రసాదనకాలే, న్యగ్రాధిపత్యం
ప్రాచ్యుదీచీవాశాఖాతతతహృతం ఫలద్యయసహితమంతురః, దృష
త్పుత్రద్యయం సవంవాసశ్చ సాదయిత్వా, అగ్నిముఖానైవత్పాత్యఅ
నావ్విరబ్ధిః, ధాతాదరాతునోరయమితి చతస్పభిః, యస్తావహృదాకీ
రితైతి చతస్పభిశ్చ హంతాన్, జయాద్యగుప్తపథానానై, యస్యోర
జఃప్రాదుభావోనాస్తి తయాకన్యయా న్యగ్రోధాంకురం దృషత్పు
త్రేన్యన్య, దృషత్పుత్రేణ పెషయిత్వా, నవవస్త్రాశ్చలేన స్థావయి
త్వా, అగ్నేఃపశ్చాత్పాగ్నిర్హింసమూర్ధ్వముఖం పత్నీం శాయయిత్వా,
స్వయంప్రాజ్ఞుభిఃస్థితాన్, దక్షిణాంగుఠేనతస్యాదక్షిణేనాసికాద్భద్రేత
ద్రసమ్ ' పుంసువనమసి ' ఇతి నిసయేత్ । సాతద్రసంనిగరేత్ ।
పుంసువనకమాంగమభ్యుదయంపుశ్యాహంచకుర్యాత్.

అమృతగోత్రామమృతనామ్నీం భార్యాం సీమంతోన్నయనకర్త
తౌ సంస్కరిష్యామీతి సంకల్పన్, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది పాత్రసాదన
కాలే త్రిమహాదేశేషు శుక్లవర్ణాంశలీమ్, పిశాచోదుష్పరస్తబకం
త్రీకదభఃపుంజీలా, సూత్రగ్రాధితాన్నిరూధాన్యవాంశ్చ సాదయి
త్వా, ఆజ్యభాగానైపూర్వవత్ప్రధానాహుతీర్హుత్వా, జయాద్యగుప్త
పథానానై అగ్నేఃపశ్చాత్పాగ్నిర్హింసమూర్ధ్వముపవేశ్య, ప్రతిష్ఠా
ప్రకాశలగ్రాధీన్యవన్యతిరిక్తా సహగృహీత్వా, త్రైపత్పాత్యశ్చిరోమ

ధ్యేరేఖామ్, భూభువనస్సువారాకామహమ్- యాస్తేరాకే సుమత
యత్తి దావభ్యాముల్లిఖ్య, వశ్చాన్నిరన్య, అవఉపస్పృశ్య, గాయ
తామితిపితాగాధినా పెషయేత్ । తౌచ ' సోమపవనారాజా ' ఇ
తి గాయేతామ్ । అత్రాసావిత్యస్యస్థానె, యస్యానద్యాస్తీరెవనన్తి
తన్నామనమ్బుద్యా నిదిశెతామ్ । అథనూత్రగృధితాక్ యవాక్
తస్యాశ్శిరసిబద్ధావ, అనక్షత్రోదయాన్తాసీస్యాత్ । నక్షత్రేషాదితేషు
ప్రాచీముదీచీంవా దిశంగత్వా వత్సమభిమృశ్య వ్యాహృతీజకపితాన్
వాదం విస్మయేత్.

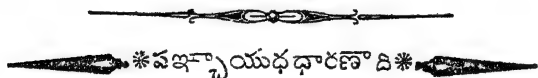
—* అథ జాతకమే. *

జాతేపుత్రేదివానక్తంవా పితానచలంస్సాత్వా, అముకగౌత్రమ
ముకనక్షత్రజాతం కుమారం జాతకర్తృణానంస్కరిష్యామీతి సజ్జ
ల్ప్య, దివసవీర్యనువాకాన్తే కుమారమభిమృశ్య, అస్తిన్నహమిత్యే
తేన తమంకేనిధాయ, అక్లాదక్లాదితిద్యాభ్యాం తమభిమన్త్య, తా
భ్యామేవ మూర్ధన్యవఘాయ, తెవీవ తస్యదక్షిణైకజేజపెత్ । అ
త్రాసావిత్యస్యస్థానె అభిమన్త్రణావఘాణజపెషు కుమారాయస్తి
న్నక్షత్రేజాతస్తన్నక్షత్రీనామరహస్యం సమ్బుద్ధ్యానిదిశెత్ । ఆ
శ్వయుజ, ఆవభరణ, కృత్తిక, రాహిణ. మార్గశిరష, ఆర్ద్రక- పున
ర్వసా, పుష్య, ఆశ్లేష, మాఘ, పూర్వఫల్గున, ఉత్తరఫల్గున, హస్త,
చైత్ర, సావితే, విశాఖ, అనూరాధ, జ్యేష్ఠ, మూలక, పూర్వాషా
ఢ- ఉత్తరాషాఢ, శ్రావణ, శ్రావణ, శ్రావణ, శాతభిషజ, పూర్వపౌష్ఠపాద,
ఉత్తరపౌష్ఠపాద, చైత్రతేతి । మధుఘృతంచ సంస్పృశ్య, తస్మిన్మధు
ణ శిఖాబద్ధవత్సరద్రోణ గృన్ధినాబద్ధం హిరణ్యమవధాయ తేన తదా
దాయ- మేధాన్తే దెవస్సవిత్యేతైః కుమారంపాశయిత్వా, ఔత్తి
యైత్వానియుయుత్యేత్యేతి పశ్చాభిసాన్నవయిత్వా, దధిఘృతంచ
కాంస్యపాత్రేసంస్పృశ్య, తత్తేనైవ పాత్రేణ, భూస్సాహా భువస్సాహా

హం సువస్వాహాఽగ్ంస్వాహేతి పాశయిత్యా, శేషమద్భిస్సంసృజ్య
అన్యేనగౌష్ఠేనీయ, అజ్కష్టంకుమారమ్. మాతేకుమారమిన్యేతయా
మాతురంకేనిధాయ, అయంకుమారఇన్యేతయా దక్షిణంస్తనంపాయయి
తాప్, యద్భూమేహృదయమ్ - యత్తైసుసీమేహృదయ మిన్యేతా
భ్యాం పృథివీమభిమృశేత్ । తస్మామభిమృష్టాయాం పృథివ్యాంమా
తాకుమారం సంవేశయేత్ । సంవిష్టంకుమారం, నామయతి నదుదతీన్యే
తేనాభిమృశ్య, ఆపస్సుప్తేషుజాగృత్యేతేన కుమారస్యశిరః ప్రదేశే
ఉదకుంభంనిధాయ, అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్య, దర్శివదంజలింసం
స్కృత్య, పరిషిచ్య, ఫలీకరణమిశ్రాన్ నషపాన్, అయంకలిం పత
యస్తమిత్యాదిభిరష్టభిమంత్రిః ప్రతిమంత్రం స్వాహాశాగత్రయన
హితం ప్రతిస్వాహాకారమంజలినాచతుర్వింశతివారంహంత్యా, పరిషి
చ్య, అగ్నిముపస్థాయ, తమగ్నింసురక్షితంకృత్యా, సూతికాగృహ
స్య ప్రవేశేప్రవేశేతస్తిన్నగ్నాఫలీకరణమిశ్రాన్ నషపానంజలి
నా ప్రక్షిపతేతి సూతికాగృహపాలకాన్ జనాన్ సమ్ప్రేషయేత్॥
కాలాతిక్రమేనెదం సంప్రేషణమ్, నాగ్నిసంరక్షణంచ । జాతకర్తా
జ్ఞమభ్యుదయం పుణ్యాహంచ కుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్.

అష్టమఃఖండః.

జాతస్య పంచమాహే రక్షాథం పంచాయథం వ్యాఘ్రనఖంచ
ధారయేత్ । ద్వాదశేషాడశేవాఽహ్ని, ప్రథమేసప్తమేవాహ్నియ
స్థిన్ దినేతిధిద్వయంవాస్యాత్ తస్థిన్దినేపూర్వాహ్నే, ప్రాంగ
ణేనావృతేశుచాదేశే సూర్యసన్నిధాశుక్లసూత్రసహిత సూచ్యా
శిశోః కణవేధకుర్యాత్ । పుంసోదక్షిణకణమ్ । తృతీయేదివసే

కణాః పుష్టోదకేన ప్రక్షాళయేత్ । దశమేద్వాదశే షోడశేద్వాత్రింశే
వాదివసే, శిశుంభట్వామరొపయేత్

* అథ నామకరణమ్ *

ఏకాదశేఽహ్నినామకరణమ్, ద్వాదశేషోడశే అష్టాదశే వింశే
ద్వాత్రింశేవా, పితామాతాచ అముకగోత్రస్య అముకనక్షత్రజాతస్య
కుమారస్య నామధాన్యావహే, ఇతినంకల్పస్య, శర్కారంతంనామబూ
యాతామ్ । విష్ణుశమేత్యాది । తతోఽభ్యుదయంపుణ్యాహంచ కు
ర్యాత్ ॥ అస్మిన్పుణ్యాహేవిశేషః- మధ్యమెన్వస్తివాచనేఅముకశ
మణే ఆయుష్షతేస్వస్తిభవంతోబుధివంతు అముకశమణే ఆయుష్ష
తే స్వస్తితి ప్రాశనాప్రతివచనేకుర్యుః.

* అథ క్షీరపాయనాది *

ద్వితీయేజన్మక్షేచైకత్రింశేదినేవా, శంఖనక్షీరంపాయయేత్ । తృ
తీయేమాసి బ్రాహ్మణా భోజయితాన్, తచ్ఛత్రురితిమంత్రైః కుమా
రంసూర్యస్యదశయేత్ ॥ చతుర్థమాసికుమారం చంద్రస్యదశయే
త్ । తస్మిన్నేవమాసిద్వాహ్మణా భోజయితాన్, ధాన్యరాశౌకు
మారం నిధాయ అలంకృత్య త్రిశ్చాయశ్చత్వాంభజత్వితీ గంధాక్షతైః
కుమారమభ్యర్చ్య, మృతసంజీవనీం జపితాన్ వాద్యఘోషేన్సహితం
మిత్రైర్బంధుభిస్సహరథాదినామాతులాదినావా కుమారం వాహయి
తాన్, గృహాన్నిగమయ్య, చత్వరంగమయితాన్, గృహంప్రవేశ
యేత్.

* అన్నప్రాశనమ్ *

సావనేనమానేన షష్ఠేమాస్యన్నప్రాశనమ్, అష్టమే, దశమే, ద్వా
దశేవా । అంకురార్పణప్రతిసరబంధాభ్యుదయం పుణ్యాహవాచనాని
కృత్వా - అముకగోత్రమముకశర్కారం కుమారమన్నప్రాశనకర్త
తాసంసూరిష్యామితిసంకల్ప్య, దధిమధుఘృతమోదనంచపాత్రైశం

స్వస్య, భూరహంత్రోవధీనామితి చతుర్భిఃకుమారం ప్రాశయేత్ ||
సర్వత్రాసాశబ్దేమత తద్విభక్తికం తత్తచ్చమఃభూయాయేత్ || స
ర్వత్రామంత్రాంతేక్రియాఃకుర్యాత్.

* అబ్జపూర్త్యత్సవః. *

వషాంతేజన్మక్షత్రే కుమారంహృదాదిమ స్నాపయిత్యా, స
వంకటిసూత్రం వస్త్రంచధారయిత్యా, అలంకృత్య, రథాదినామాతు
లాదినావాగృహం ప్రావయేత్.

* అథ చౌళమ్ *

జన్మమాసాదిమాససంఖ్యయా తృతీయేవషేచౌళం కుర్యాత్ - ప
చ్చమేవా, గర్భాత్తృతీయేవా పంచమేవా । స్నాతంశుద్ధకౌపీన వ
స్త్రధరంధృతౌధ్వేపుండ్రం పృత్యాళితపాణిపాద మాచాంతం కుమా
రందక్షిణతడపవేశ్య, అంకురార్పణప్రతినరబంధాభ్యుదయ పుణ్యాహ
వాచనానికృత్వా, అముకగోత్రమముకశర్మాణం కుమారం చౌ
ళకర్మణాసంస్కరిష్యామితి సంకల్పన్తి, తూరలవణవజ్రం కుమా
రంభోజయిత్యా, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది పాత్రప్రయోగాంతే శీతోష్ణజ
లె యర్వాద్యాదశదర్భాః ఆనడుహం శకృత్పిండం క్షురంశలల్యా
దీంశ్చ సాదయిత్యా, ఆజ్యభాగాంతే కుమారేణాన్వరబ్ధిః, ధాతాద
ధాతునొరయమిత్యాద్యష్టభిర్హుత్యా జయోద్యగ్నుప్రసస్థానాంతే,
అగ్నేఃసశ్చాత్కుమారం పాఞ్చభుముపవేశ్య, శలల్యాదినాతస్య వస్త
్రవ్యాక్ శిఖాధాన్శ్చకేశాక్ పృథగివిభజ్య, శలల్యాదీక్ పశ్చాన్నిర
స్య అపడపస్పృశ్య, ఉష్ణేనవాయువుదకేనేశ్యేతేన ఉష్ణజలం శీతజలే
నినీయ, ఆపడిందంతుఇత్యేతయా తేనజలేన కుమారస్యశిరః ప్రాగా
నిపదక్షిణం సేచయిత్యా, త్రిదర్భాఃపురస్తాత్కైశేష్వంతర్థాయ
యేనావపదితిక్షురేణవసంతమాచార్యంయఃకశ్చిద్బ్రహ్మచారి కుమార
స్య మాతావాదక్షిణతడపవిశ్య ' యేత్ క్షురేణమర్చయతా ' ఇత్యేత

యాఽనుమంత్రయేత్ | అథాచార్యస్సదర్భాత్ కేశాంశ్చిత్వా, తద్దస్తేప్రదాయ, యేనపూషేతి దక్షిణతశ్చిత్వా పూర్వవత్ప్రదాయ. యేనసూర్యుః పశ్చాద్ధిత్వా, ప్రదాయ, యేనపూషేత్పుత్రతశ్చిత్వా ప్రదాయ, అపడపస్పృశేత్ || బ్రహ్మచారిమాతావాతానర్వాన్ కేశాన్ ఆనడుమౌశకృత్పిండేయవాన్విలైనిధాయ. ఉప్తాయకేశాన్- ఇత్యేతయోదుంబరమూలేదభాస్తంభేవానిదధ్యాత్ | తతఃక్షురంప్రక్షాళ్య నిదధ్యాత్ తేనత్యహంక్షురకర్మణకుర్యాత్ | అథనాపి తేనోష్ణకేశంకుమారముష్ణోదకేన సంస్నాప్య దక్షిణతలసీనాయ బ్రాహ్మణాయగాంధద్యాత్, పితురప్యశ్చౌళకర్తాచేత్, తస్తేదధ్యాత్.

* అథ స్త్రీణాం జాతకర్మ *

స్త్రీణాంజాతకర్మాదిచౌళాంతాన్ సంస్కారాన్ అంకురాద్యన్జనహితాన్ హోమవర్జితాన్ అమంత్రకంకుర్యాత్ | సప్తమాద్యయగ్నేమాసి అన్నప్రాశనమ్.

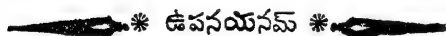
* మాతుర్గర్భాదౌ, చౌళాదినిషేధః *

మాతరిరజస్వలాయాం సమనంతరగర్భవత్సాంవా. పంచమమాసాదూర్ధ్వంపుత్రస్యపంచమాష్టాదధశ్చైతన్మనకుర్యాత్ | వ్యవహితగర్భవత్సాం సదోషః, సమనంతరగర్భవత్సామపి పంచమాష్టేకుర్యాత్ | జన్తమాసేజన్తవారేజన్తక్షత్రేవా శుభకర్మణకుర్యాత్ | జన్తమాసేజ్యేష్ఠమాసేవా సీమంతజర్యపుత్రస్యపుత్రావౌ, శుభకర్తనకుర్యాత్ || పుంసువనసీమంత జాతకర్మానామకరణాన్నప్రాశనేషుద్వితీయాదివివాహౌ, వయోధికకన్యాదానేవా సదోషః | ఏకస్థితాగృహే త్రిమమాసేషు శుభద్వయంనకుర్యాత్ || ఆచార్యభేదేద్వాదిభేదేవాకుర్యాత్ | గృహాంతరేపి పుత్రవివాహాదూర్ధ్వం షట్సుమాసేషు పుత్రీవివాహంనకుర్యాత్ | పుత్రీవివాహశేషహోమానంతరం పుత్యంతరవివాహం పుత్రీవివాహంవాకుర్యాత్ | ఏకమాతృప్రసూతా

నా మేక స్థానమే తుల్యత్వవనకుర్యాత్ | తథావివాహదూర్ధ్వం
చాలోపనయనే, ఉపనయనాదూర్ధ్వం చౌళంచనకుర్యాత్ | వర్ష
భేదేతిమాసాదూర్ధ్వంకుర్యాత్ | యమళయోభిన్నమాతృకయో
శ్చ సతుల్యత్వననిషేధః | దేవోత్సవమధ్యే మనుష్యోత్సవనకుర్యా
త్ | చాలోపనయన వివాహేభ్యఃకోర్ధ్వం వషణంవమోర్ధ్వంవా
త్రౌరంనకుర్యాత్ | తత్రోపాకమణేత్, బ్రహ్మచారికుర్యాత్, త
చ్ఛేపంకేశాఢారయేత్ | జాతకర్తాదిచౌళాంతాః పితైవకుర్యాత్
కోర్ధ్వంశ్చుతవృత్తాదిసమ్మన్మపితాఅన్యోవాకుర్యాత్ | పితుఃస
న్నిధానేనర్పమస్యకుర్యాత్ | ప్రవాసాదాగతఃపితా. అగాధఃగాది
తిహ్వభ్యాం పుత్రమభిమంత్య, తాభ్యామేవమూర్ధన్యవఘ్నాయ-
అగ్నిరాయష్టానితి పంచమంత్రాదక్షిణైకైజపేత్ | నర్వస్తా
దాత్తసథ్యత్యనూథాంపుత్రీమభిమంత్యయేత్ | ఏవం ప్రతిపుత్రం వై
ష్టపుత్రకృమేణ కుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్.

దశమఃఖండః.

అభోపనయనం పంచమషష్ఠసప్తమాష్టమనవమేషు వసంశేకుర్యా
త్ | సౌరచాంద్రనాక్షత్రీమానై గోర్భాష్టమేకుర్యాదిత్యేకే | సుప్ర
క్షాళితపాణిపాదంధృతోధర్వపుండ్రం స్వాచాంతంకుమారం దక్షిణత
ఉపవేశ్య, ఉపనయనకర్తాగ మంకురార్పణ ప్రతిసరాభ్యుదయపు
ణ్యాహోనికృత్వా, అముకగోత్రమముకశర్తాణం కుమారమువనేష్వఇతి
సంకల్ప్య, యజ్ఞోపవీతంపరమమితిమంత్రం సముపిచ్ఛందోదైవత
ముచ్చర్ణ ఉపవీతంధారయిత్వా, త స్మంత్రంవాచయిత్వా-ఆచమయ్య
పరిషేచనాహోశసప్రాణాహుతినహితం త్రౌరలవణవజ్రం కుమారం
భోజయిత్వా, చౌళవద్దిగ్వపనంకృత్వా త్రౌరంకారయిత్వా, స్నాతం

కుమారందక్షిణతడవవెళ్ళి అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది పాత్రసాదనాంత్రే, అ
 శ్చానం సద్యఃకృత్తంవాసః, మాంజీమ్, అజినం దర్భాఁ ఉదకమ్,
 కూర్బమ్, దండంచసాదయితా వ్ ఆజ్యభాగాంలేకుమారస్య హస్తేపా
 లాశీంసమిధం ప్రదాయ ఆయుర్దాదేవేతిమంత్రముచ్చరణ్ అధేహీ
 త్యుక్తావకుమారేణ సమిధమాధాప్యతిష్ఠేమమితిమన్త్రముచ్చరణ్ ఆ
 గ్నేరుత్తరతాఽశ్చానందక్షిణేనపదా ఆతిష్ఠేతిబ్రూయాత్ | కుమారో
 దక్షిణేన పదాలశ్చానమాస్థాయతత్రైవాధస్తాత్తిష్ఠేత్ | అథాచార్యః
 రవతీస్తేతి దావభ్యాంవస్త్రమభిమన్త్యి యాఅకృన్తన్ ఇతితిన్మభిః
 పరిధాప్య పరీదంవాస ఇత్యేతయా కుమారమభిమన్త్యయేత్ | ఇయం
 దురుక్తాల్ - మిత్రస్యచక్షుః- ఆగస్తా- సముద్రాదూమిణః- ఉహ
 యమా- ఇత్యేతాన్తంత్రాన్ స్వయముచ్చరణ్, తత్తత్క్రియాఃకృత్వా
 వశ్చాత్కుమారంచయేత్ | ఇయందురుక్తాల్ - ఋతస్య ఇతిదావ
 భ్యాం త్రిన్మతాంమాంజీం కటిప్రదేశేతిః ప్రదక్షిణంపరిధాప్య, మి
 త్రస్యచక్షురిత్యేతయా అజినముత్తరలామధారయితావ్, అగ్నేరుత్తర
 తాదర్భాన్సంస్తీర్య తేమ ఆగస్త్రైత్యేతయాకుమారంప్రత్యఙ్ముఖ మవ
 స్థాప్య ప్రాఙ్ముఖ స్తిన్తన్నానవజితంసోదకాంజలిం తస్యాంజలా
 వానీయ, తేనోదకేన సముద్రాదూమిణః- ఇత్యేతయాకుమారంత్రిః
 ప్రోక్ష్య, అగ్నిష్టేహస్తమగ్భీదిత్యాదిభిదకశభిః తస్య సాంగుష్ఠము
 త్తానం దక్షిణహస్తం గృహీత్వా, అగ్నేయేత్వాపరిదదామ్య సావిత్యే
 కాదశభిః ప్రితిమంత్రముగ్నాదిదేవతాభ్యోదక్షిణాథం కించిత్క్రిం
 చిద్ధస్తం ప్రసార్యదత్తావ్, దేవస్యత్యేతి హస్తాభ్యామాలింగ్య ఆత్తన
 స్సమీపం నీత్వా యథాస్థానముపవిశ్య సుప్రజాః ప్రజయేతి తస్యదక్షి
 ãకణే జపితావ్ బ్రహ్మచర్యమాగామితి తం వాచయితావ్, కోనా
 మానీతి పృచ్ఛేత్, అసానామాస్తీతి కుమారః ప్రతిబ్రూయాత్ | కస్య
 బ్రహ్మచార్యస్య సావితీపృష్ఠే ప్రాణస్యబ్రహ్మచార్య స్తీతి పృత్యుక్తే

అసావేషతేదేవసూర్యేతిస్వయముక్త్యా అధ్యనామధ్యవతజతి తంవాచ
యిత్యా, యోగయోగఇత్యాది ప్వేకాదశసుద్వితీయచతుర్థాస్వయము
క్త్యా స్యావేతికుమారం వాచయన్ హావయేత్ । అన్యస్మవమన్త్రాన్
కుమారమేవవాచయన్ హావయిత్యా, జయాదినంస్రావాంతం కృత్యా
భువస్సావేతిహుత్యా, ప్రాయశ్చిత్తపరిషేదన ప్రణీతామోక్షణాన
కృత్యా, సదస్యాన్ ప్రణమ్య దక్షిణాందత్వా అనుజ్ఞాప్య అగ్నేఃప
శ్చాత్కుమారనిహితేకూర్చరాష్ట్రభృదసీతి ప్రాబ్ధుఖండపవిశేత్ । త
తఃకుమారఆచార్యంప్రణమ్య ఆభివాద్య, తస్యపురస్తాత్పితృభ్యుఖ
సీనోదక్షిణేన హాణినాతస్యదక్షిణంపాదం సవ్యేనసవ్యముపసంగృహ్య
సావిత్రింభోఅనుబ్రాహ్మితిప్రాథయేత్ । అథాచార్యః పాదాదౌ
ప్రణవాదిం వ్యాహృతిత్రయమ్, అథర్చాదౌ ప్రథమద్వితీయేవ్యా
హృతి, అనవానాదౌ తృతీయాంవ్యాహృతిం సంయోజ్య గాయత్రీం
తస్యదక్షిణైకక్షాజపిత్యా, తత్తేవతంవాచయిత్యా అవృథమసౌ సౌమ్యే
తి దక్షిణహస్తేనోత్తరమోష్ఠముపసర్పయిత్యా, ఆచామయేత్ । నా
త్రాదశ్యబ్రేశమన్దిశేత్ । బ్రహ్మణఆణీన్ధః ఇతిహస్తాభ్యాం యగ
వత్కణాన్ పుపసర్పయిత్యా, సుశ్రవస్సుశ్రవసమితిపాలాశంబైల్వం
వాదండంధారయిత్యా, ఆచమయ్య స్తృతంచమేఇత్యాది సర్వవ్రతా
భూయానమిత్యంతం వాచయేత్ । తతఃకుమారః గురోవరం తేదదామి
తి గురవేగాందద్యాత్ । అథాచార్యోదక్షిణనాసికయా వాయుంసప్త
దశకృత్వ ఆరోప్య, దేవస్య త్వేత్సుక్త్యా రాజాత్వావరుణోనయతు-
దేవిదక్షిణేరుద్రాయ గామిత్యాది ఆంగిరసః ప్రతిగృహ్ణాత్విత్వస్తమ
క్త్యా, తాంప్రతిగృహ్య ఉదాయుషేతి కుమారముత్థాప్య తచ్ఛతు
రిత్యాది జ్యోక్చనూర్యందృశ ఇత్యంత్రైమన్తైర్దిత్యోవస్థానం కా
రయిత్యా, దక్షిణతోనిషాదితం బ్రాహ్మణంసమ్నూజ్య ఆనమావతన్
నాస్తత్కాయంసవిప్రయజ్జ్యేతియంకుమారంకామయేత్ తస్యద

క్షణహస్తం యస్మిన్భూతంచ - ఇత్యేతయాన్వదక్షణహస్తేనగృహీత్వా
అగ్నిముపతిష్ఠేత । తతఃకుమారఃత్రిప్రాణౌనాయమ్య, సమిధఽ
ధాన్యామీతి సంకల్ప్య, ఉల్లిఖ్యావౌక్ష్య, అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య ప్ర
జ్వాల్య పరిత్వాగ్నేఇతి పరిసమూహ్య, పరిషిద్య అగ్నయేనమి
ధమిత్యాదిభిర్దావౌదశభిర్మన్త్రైర్దావౌదశసమిధఽధాయ, తూష్ణీం
పరిసమూహ్య, పరిషిద్య, యత్తైలగ్నేఇతిత్రిభిః, మయిమిధామితి
త్రిభిశ్చాగ్నిముపతిష్ఠేత । ఏతమేవాగ్నిం త్ర్యహంధారయేత్ । అ
స్మిన్నేవాగ్నౌ సాయంప్రాతస్సమిధఽదధ్యాత్ । త్యహాదూర్ధ్వః
మానమావర్తనాత్సాయంప్రాతర్లోకికాగ్నౌ సమిదాధానమ్, సా
యమేవత్యేక । అథాచార్యఃకుమారంబ్రహ్మచార్యసీత్యాదీషడధర్మా
సంశాసయేత్ । ప్రతినంశాసనం బాధమితిబ్రూయాత్ । అథాచా
ర్యస్తస్తేఅరిక్తంపాత్రం ప్రయచ్ఛ్వా మాతరమేవాగ్నే భిక్షన్వభ
గినీంవెతిబ్రూయాత్ । సచ భవతిభిక్షాందేహీతి మాతరమేవాగ్నే
భిక్షేతస్వభగినీంవా । తత్సమూహ్యత్య ఉపనిదాయ, భైక్షమిదమాహ్మ
తమిత్యాచార్యాయబ్రూయాత్ । తత్సుభైక్షమిత్యాచార్యఃపృతిగృహ్ణీ
యాత్ । కుమారస్త్ర్యహంక్షారలవణవజ్రం భుంజిత, మంత్రీవద్భృత
మేవవస్త్రంధారయేత్ । చతుర్థైహనితద్విన్యస్య, అన్యద్వస్త్రం ప
రిధాయ గురౌవాసస్తేదదామి, ఇతి పూర్వధృతం వస్త్రమాచార్య
యదద్యాత్ । అథాచార్యః, వాయంపూర్వవదారోప్య, యస్యతే
ప్రథమవాస్యగ్ంహరామథ్యేతయా తత్పృతిగృహ్ణీయాత్ । మా
తరిగర్భిణ్యం రజన్వలాయాంవా, పుత్రస్యఉపనయనం నకుర్యాత్.

❀ అథపునస్సంస్కారనిమిత్తాని ❀

శీర్షయా త్రాంవినా అంగవంగకళింగ సౌపీరసౌరాష్ట్రమాగధా
వంతిదక్షిణౌపథాదిదేశగమనె సింధుతరణే, మధ్యపానే, విష్ణూత్రిప్రా
శనే అనధ్యయనదివసే తత్పుర్వేద్యుక్చౌపనయనె, సర్వేషాం పున

రుపనయనంకార్యమ్ । బ్రహ్మనారినస్తుపితృమాతృమాతామహాచార్యో
పాధ్యాయమాతులవ్యతిరిక్తప్రేతకార్యకరణై, పితృమాతృజ్యేష్ఠ భాగ
త్రాచార్యవ్యతిరిక్తోచ్చిష్టాన్న పెరితాన్నాకౌచాన్న గణాన్న గణి
కాన్న సూద్రాన్న సూతకాన్న శ్రాద్ధాన్నభోజనై, అనిదశా
హక్షిరపానై, మధుమాంసభక్షణై మాతరిరజస్వలాయా ముపనయనై
చ, పునరుపనయనంకార్యమ్ । ఉపవీతపరిత్యాగై పట్కచ్చాఘ్రిణి కృ
త్వా, పునరుపనయనంకుర్యాత్ । వపనాజనమాంజడండు ధారణభిక్షా
చరణ త్రిరాత్రవృతానిచ పునరుపనయనైవజయేత్.

ఇతి ప్రయోగచర్చికాయామ్.

ద శ మః ఖ ణ్డః .

శ్రీ అధోపవీతవిధిః శ్రీ

సాన్విధ్యాయదివసే పూర్వాష్టమే శుచికార్యాసనిమిత్త సూత్రమ్
ప్రణవేన వ్యాహృతిత్రయేణచాభిమన్త్యై, చతురంగుళమానైన ష
ణ్ణవతినంభ్యయా సూత్రమచ్ఛిన్నం త్రిగుణీకృత్య, ప్రణవవ్యాహృతి
భిః పోక్ష్య కూర్చోపరినిధాయ, ఆవాహితేతిస్మభిః హిరణ్యవ
ణాశ్శ్యయచఃపావకాఇతిచతస్మభిః పవమానస్సువజన ఇత్యేతేనా
నువాకేనచదభైః పోక్ష్య, తంప్రత్యక్షుభాన గృహీతమధ్యంగృహీ
తాగ్రా ప్రోక్షుభౌదక్షిణహస్తాధ్వణం పాణిభ్యాం ప్రణవవ్యాహృ
తిభిరనువర్త్య సావిత్ర్యాత్రిగుణీకృత్య, ప్రాణానాంగ్యర్చిసీతినూ
త్రా గౌరవపార్శ్వయోమధ్యేచానెష్ట్య, శ్లిష్టంకృత్వా, వామహస్తా
ధ్వణం, భూరగ్ని- భూర్భువస్సువరిత్యనువాకాభ్యామనువర్త్య, ద
భైః పూజాప్రాసా, దభాస్త్యైశుచౌదేశై ప్రసార్య, తదుపరిచాన్విద
ర్భాప్రాస్త్య, త్రిశకరధ్వనింకృత్వా, సూత్రభిమణంనావెత్తేరక, అన
నరంతత్సూత్రమూచాయ, అశ్వత్థాదియజ్ఞేయవృక్షశాఖాయాంపితృభ్యో

సమగతి బద్ధావ, సూత్రంకుటిలం ప్రణవవ్యాహృతిభిః ఋజుకృత్య, త్రివలయంకృతావ, అగ్రాభ్యాంవధ్యమావెష్ట్య, పునస్సూత్రత్రయం పరివెష్ట్య, ప్రాణానాంగగ్నిరసీతి బ్రహ్మగ్నిం కృతావ, శుచాదేశే గౌమయోపలిపైపీహీన్నిధాయ, తదుపరిజలపూణాం సహార్చం న యజ్ఞేయశాఖంకుంభంనిధాయ, తస్మిన్ ప్రణవవ్యాహృతిభి రవ్యస్తా భిర్యజ్ఞోపవీతంనిధాయ, గడ్డాదిభిరభ్యర్చ్య, యజ్ఞోపవీతప్రతిష్ఠాం కరిష్యతిసంకల్ప్య, యజ్ఞోపవీతంస్పృశన్ ప్రణవాదిభిః వ్యస్తా భిస్సమస్తాభివ్యాహృతిభిః ప్రతిష్ఠామన్త్రైశ్చప్రతిష్ఠావ్య, ధూ రగ్నింఽపత్యనువాకేనాభిమన్త్య, సవతస్తుదేవతాః - పృథివీమహోఽగ్నిం వాయుమాకాశం ప్రాణమాత్మాన మన్తరాత్మానం పరమాత్మానం గగ్నిత్రయదేవతాః-బ్రహ్మణంవిష్ణుంరుద్రమ్, యజ్ఞోపవీతాధిదేవతామ్, పరమాత్మానంచావాహ్య, ఆసనాదిభిరభ్యర్చ్య, ఆసన్యేన, ఉద్యయం ఉదుత్యమ్, చిత్రం దేవానామ్, (తచ్ఛక్తుః) ఇతిచతుర్భిరాదిత్యాయ ప్ర దర్శ్య, పూర్వవన్నిధాయ, యజ్ఞోపవీతంస్పృశన్, అష్టోత్తరశతంగాయ త్రింజపితావ, త్రియమ్బకంయజామహాఇతినకృజ్జపితావ, ఉత్తానేనదక్షిణ హస్తేన అవాచీనేన వామహస్తేనచ యజ్ఞోపవీతంగృహీతావ, సఋషిచ్ఛందోదేవతం యజ్ఞోపవీతంపరమంపవిత్రమితిమన్త్రైః ధారయత్ । ప్రత్యుపవీతం మంత్రోచ్ఛారణాచమనేకుర్యాత్ । విచ్ఛిన్నై కతస్తుమ్, భుక్తావనిమితమ్, త్రిభిర్నానుపవితమ్, అనుపవనేమ నుష్యమాజాలాదిభిరధోగతమ్, పూయశోణిత విష్ణూత్రిశ్లేష్టోచ్ఛిష్టదూషితమ్, అశుచిస్పృష్టమ్, అశుచిక్షేత్రసమ్భూతకారావనిమితమ్, విష్ణూత్రిశ్శుజనే చండాల్లేగ్గ్రిమచండాల్లైశ్చ సమ్భుషణేనివీతంకృతావ దక్షిణకణే అనిక్షిప్తంచాపవీతం పరిత్యజెత్ । భుజ హర్షరమణిబద్ధేషు ఉపవీతైగ్గతై, త్రీక్షప్తద్వాదశప్రాణాయామాన్ క్రమేణకుర్యాత్ । క్రిధాన్తాహాద్వాయజ్ఞోపవీతచ్ఛేదనెనద్యాం

స్నాత్వా, అష్టసహస్రగాయత్రీంజపేత్ । ఉపవీతనాశై, యావదుప
పీతంసలభ్యతే తావత్ కార్పాసతస్తుగోవాలకు శేషవ్యవృతమేన కృ
తమ్, పరిమండలితంవస్త్రంవాధారయేత్ । ఏకరాత్రమప్యవపీతేన
వినాశూద్రో భవతి.

✽ అథోపాకర్మ ✽

శ్రావణ్యం పౌణమస్యాంప్రాతఃకాలే, త్రైమాసంపౌణ
మాస్య మధ్యామోత్సజ్జనాకరణదోషప్రాయశ్చిత్తార్థమష్టోత్తర
సహస్రం కామోకాఽషీన్తన్యరకాషీదితిమన్త్రజపంకరిష్యతి
సంకల్ప్య, తన్తంత్రంజపేత్ । అనన్తరంబ్రహ్మచారికేశాన్వాపయేత్ ।
అథాపరాశ్టాశ్రావణ్యం పౌణమాస్యమధ్యామోపాకర్మకరిష్య
తిసంకల్ప్య, కాపీనకటిసూత్రవస్త్రావవీతమాంజ్యజన దండాన్న
వాక్ తత్తన్త్రేణ యథాసూంధృత్వా, పురాతనాక్పరిత్యజ్య, స్నా
త్వా ఆచమ్య, నివీతంకృత్వా, ప్రజాపతింసోమమగ్నిం విశ్వక్ దే
వాక్సాంహితీర్యాజ్ఞకీరావరుణీర్బ్రహ్మణం నదసన్నతించ నవైతాక్
కాండముషీక్ ఋషితీర్థేన తిలాక్షతోదకైస్త్రిస్త్రిస్తర్పయిత్వా, ఆ
చమ్య, శుష్కవస్త్రంధారయేయః । అథాచార్యః, అగ్నిప్రతిష్ఠాప
నాద్యగ్నిముఖానైశిష్యేరనావరబ్ధిః, ప్రజాపతయే కాండముషయే
సావిత్యాదిభిర్నవభివృణతావ, ఇషేత్వేత్యాదీంశ్చతురోఽనువా
కానధ్యాప్య, జయాద్యగుప్తపథానానై, ఆఘృదయంపుణ్యాహంచకు
ర్యాత్ । అపరేద్యుమహానద్యాం తత్సమ్పన్ధినివా జలస్నాత్వా, మి
థ్యాధీతదోషప్రాయశ్చిత్తార్థం సావిత్యాసమిత్సహస్రమాధాస్యా
మీతి సంకల్ప్య, అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్య, పరిషిచ్య, ప్రణవ
వ్యాహృతిపూర్వయా సావిత్రావ్యుతాభ్యక్తం సమిత్సహస్రమైకైక
మాధాయ, పరిషిచ్య, అగ్నేనయేత్యగ్నిముపతిష్ఠేత్ । అథవాసావి
త్రీం సహస్రకృత్వాంజపిష్యామీతి సజ్కల్ప్య, ప్రణవాదీనా మృ

ప్రాయోగచంద్రికాయామ్ ప్రాణాయామత్రయంకృత్యా, నప్తవ్యాహృతి పూర్వికాం గాయత్రీఙ్శిరసాసహ దశవారం జపిత్యా, ఆయాత్విత్వాహ హనాదిపూర్వకం సహస్రంజపిత్యా, త్రిఃప్రాణానాయమ్య, గాయత్రీమభివాద్య, ఉత్తమేశిఖరేదేవీత్సుద్వాసయేత్.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయాం

ఏకాదశశ్లోకాః.

ప్రాజాపత్యసామ్యాగ్నయ వైశ్వదేవాభ్యాని చత్వారివృతాని శ్రీ

ప్రాజాపత్యసామ్యాగ్నయ వైశ్వదేవాభ్యాని చత్వారివృతాని చత్వారికాండానిచత్వాయుత్సజ్జనాని తత్తద్వృతానిచరిత్యా, తత్తత్కాణ్డార్థయనానై తత్తమత్సజ్జనానికుర్యాత్ । కాణ్డానాం సంకీర్ణాత్వేన తథాఽర్థయనాభావేఽపి యదాకదాచిదుత్తరాయణే వివాహాత్ప్రాగ్వృతాన్యత్సజ్జనానిచకుర్యాత్ । బ్రహ్మచర్యవ్రతలోపప్రాయశ్చిత్తం షడబ్దకృచ్ఛాద్వికృత్యా, ఉప్తకేశంస్నాతంశిష్యం దక్షిణతడిపవేశ్య ఆచార్యః, అముకగోత్రీమముకశర్తాణాంమాణవకం ప్రాజాపత్యవ్రతేన కర్మణానంస్కరిష్యామీతి సంకల్ప్య, ప్రాజాపత్యవ్రతంచరిష్యామీతి శిష్యంవాచయిత్యా, వస్త్రయజ్ఞోపవీతాది ఉపాకర్మవద్ధారయిత్యా, పురాతనానిత్యాజయిత్యా, స్నాతంశిష్యం సామగ్నివిశ్వదేవవజ్జం కాణ్డయుషితర్పణం పూర్వవత్ కారయిత్యా, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్యగ్నిముఖాన్తేశిష్యేణానావరబ్ధః ప్రజాపతయే కాణ్డయుషయస్వాహేతిహుత్యా, ప్రజాపతేనత్వదేతాని- రయీణామ్పతిమ్- ప్రజాపతేత్వన్నిధిపాః-తవేమెలోకాః - ప్రజాపతిం ప్రథమమ్- యోరాయతఃశే- ఇతిషడ్భిః, సాగ్ంహితిభ్యధిత్యా దిభిశ్చహుత్యా, అగ్నేవ్రతపతేకాణ్డయుషిభ్యః ప్రాజాపత్యవ్రతంచరిష్యామీత్యాదిభిశ్చతుర్భిరగుర్నవస్థానం కారయిత్యా, ఆచార్యోజ

యాద్యగున్వపస్థానా నైఋత్యదయం పుణ్యాహంచకుర్యాత్ । ఏవమే
వోత్సజన్మమ్ । ప్రాజాపత్యవ్రతాత్సజన్మనై కర్మణాసంస్కరి
ష్యామి, ప్రాజాపత్యవ్రతాత్సజన్మనం చరిష్యామి, ప్రాజాపత్యవ్ర
తమచారిషమ్, ఇతిభేదః.

అథాపరాష్టా గ్రా మాద్భూహిః, అమకగొత్రిమముకశర్మాణంమా
ణవకం సామ్యవ్రతైస కర్మణాసంస్కరిష్యామితి సంకల్ప్యసామ్య
వ్రతంచరిష్యామితి శిష్యంవాచయితావ, వస్త్రయజ్ఞాపవీతాదిపూర్వవ
ద్ధారయితావ, స్నాతంశిష్యం ప్రజాపత్యగ్నివిశ్వదేవవజ్రం కాణ్డ
ఋషితర్పణంపూర్వవత్కారయితావ, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాదిపాత్యసా
దనాస్తే, చతస్రబేదుమ్పరీస్సమిధః, ఉదకుమ్భమ్, నవవస్త్రంచసాద
యితావ, అగ్నిముఖాస్తేశిష్యేణానావరబ్ధః, సోమాయకాణ్డఋషయో
సావహేతిహుతావ, సోమోధేనుమ్- అషాఢంయత్సు - త్వగ్సోమ
క్రతుభిః- యాలేధామానిహవిషా - త్వమిమాఁషధిః - యాలేధా
మాని దివియాపృథివ్యామ్- ఇతిషడ్భిః, సాగ్ంహితిభ్యఇత్యాదిభిశ్చ
జహుయాత్ । తత్తశ్శిష్యోఽగ్రైః పురస్తాద్ధాన్యోపరిస్తాపితం సకూ
ర్భం వస్త్రవేష్టితమదకుమ్భముపస్పృశ్య, నమోవాచఇత్యనువాకంజ
పితావ, పృథివీసమిత్, అస్తరిక్షగ్ంసమిత్-ద్యౌన్సమిత్ - ప్రాజాప
త్యామేసమిదసి- ఇతిచతుర్భిరాజ్యాభ్యక్తాశ్చ తస్రబేదుమ్పరీస్సమి
ధోఽగ్నావాధాయ అగ్నేవ్రతవలైకాణ్డఋషిభ్యః సామ్యవ్రతంచరి
ష్యామి, ఇత్యాదిభిశ్చతుర్భిరగున్వపస్థానంకుర్యాత్ । అథాచార్యః
యుంజలైమనఇత్యాదీనాం, దేవావైస త్రమాసలైత్యాదీనాం చాను
వాకానాం ప్రథమపదాని, యుంజలైసవితైతి పదద్వయంవా, శిష్యం
వాచయితావ, జయాద్యగున్వపస్థానాస్తంకుర్యాత్ । తత్తశ్శిష్యఉద
కుమ్భముపస్పృశ్య, శన్నోవాతఃపవతామిత్యనువాకంజపితావ, వా
చయచ్ఛేత్ । అథాచార్యశ్శిష్యస్య సముఖంశిరః నవవస్త్రేణ వ్రద

క్షిణంవేష్టయిత్వా; అస్తమితేగ్రామంప్రావయేత్ । తాంరాత్రింశి
 యోవాగ్యతస్తిపైత్; ఆసీతవా । శ్వాభూతేగ్రామాద్భుహిగఃత్వా
 శిరోవేష్టనవస్త్రమపనీయ ఆచార్యయదత్వా అగ్నిమాదిత్య ముదకు
 మ్భమాకాశం గిరింవత్సం సువణం చ యథాసంభవమాచార్య దశి
 తం దృష్ట్వా; వయస్సుసర్వాఇత్యాదిత్యముపతిష్ఠేత్ । ఏవమేవాత్సర్జ
 నమ్ । యంజతేఽత్యాదివాచనం శిరోవేష్టనాద్యాదిత్యోపస్థానాస్తం
 చవజయేత్ । ద్యౌస్సుమిదిత్యాదిభిస్సమిదాధాన మాదిత్యవ్రతపత
 ఇత్యాదిభిరుపస్థానమాచార్యయవరదానంచకుర్యాత్.

ప్రజాపత్యవ్రతవదాగ్నేయవ్రతమ్ । ప్రజాపతిసోమవిశ్వదే
 వవజంతర్పణమ్ । అగ్నేయేకాణ్డయుషయేస్వాహా, అగ్నేనయేతి ష
 డ్భిస్సాంహితీభ్యఇత్యాదిభిశ్చహోమః, ఆగ్నేయవ్రతంచరిష్యామి, ఇ
 తిభేదః । ఏవమేవవైశ్వదేవవ్రతమ్ । ప్రజాపతిసోమాగ్నివజంతర్ప
 ణమ్, విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఃకాణ్డయుషిభ్యస్సాహా. ఆనోవిశ్వేతస్రాగ
 మస్తుదేవా ఇతిషడ్భిః- సాంహితీభ్యఇత్యాదిభిశ్చ హోమః వైశ్వదేవ
 వ్రతంచరిష్యామితిభేదః । ఉత్సజన్తేతు వ్రతమచారిషమితి.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్

ద్వాదశశ్లోకః.

— శ్రీఅథ సమావతానమ్ శ్రీ —

స్నానకర్మకరిష్యమాణస్సుర్యోదయాత్పాగ్న్యజంపగిశ్య అ
 న్తర్థామూచ ర్తణోద్వారమాచ్ఛాద్య ఆసాయంతత్రైవసేత్ । త
 స్త్రిన్నహనిబహిరాతపెననిగఃచ్ఛేత్ । మధ్యందినెస్నానకర్తకరిష్య
 ఇతి సంకల్ప్య, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది పాత్రసాదనాస్తే పాలాశింసమి
 ధమ్, కటమ్, క్షురమ్, శీతముష్ణందజలమ్, యవా, శకృత్, ద
 ర్భా, ఔదుంబరందస్తకాష్ఠమ్, స్నానీయమ్, సవవస్త్రద్వయమ్

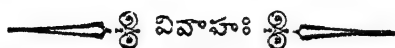
ఉపపితద్యయమ్, చందనమ్, సౌవధానమ్, సూత్రప్రసౌతం సౌవణామ
 ణిమ్, బాదరమణిమ్, కుండలద్యయమ్, నృజమ్, అంజనమ్, ఆదర్శమ్
 ఉపానహా, ఛత్రమ్, వెణుదుండంచ సాదయితావ్, ఆభ్యభాగాస్తే,
 పాలాశిం సమిధమాజ్యభ్యక్తమ్, ఇమంస్తామమిత్యేతయాఽగ్నావా
 ధాయ, అగ్నేఃపశ్చాత్కృతైరకాయాంనాపవిశ్య, త్రియాయుషమి
 త్యేతయా యురమభిమన్త్యి, శివోనామాసీతికస్తే చిన్తన్త్యవిదే
 ప్రదాయ, తేనచౌళవద్విగ్ధపనెకృతే నాపితేనసర్వాంగవసనం కార
 యితావ్, స్నాతావ్, వృజస్యపశ్చిమార్థఉపవిశ్య, మాంజీవిసగ్నస్య, క
 స్తే చిద్బ్రహ్మచారిణైదద్యాత్ । సతామిదమహమముష్యేణ్యదుంబ
 రమూలే దభాస్తమ్బేవా, ఆచ్ఛాదయేత్ । ఆఘోష్టాఅపశ్శీతాసప్సాప్స
 నీయ, తాభిః, ఆపోహితైతిసృభిః, హిరణ్యవణాశ్శుచయః పావ
 కాశ్చితి చతస్సృభిశ్చ స్నాతావ్, అన్నాద్యాయవ్యూహధ్వం దీర్ఘా
 యరహమన్నాదో భూయానం ఇత్యోదుంబరేణ కాష్ఠేన దస్త
 ధావనంకృతావ్, ధాత్రీపిష్టాదినా స్నానీయేన దేహం శిరశ్చాను
 లిప్య స్నాతావ్, సోమస్య తనూరసీత్యహతమంతర్వానః పరిధాయ,
 ద్విరాచమ్య, ఉపపితద్యయం ధృత్వా, నమోగ్రహాయ చేత్యేతైః
 కస్తూరికాది గంధద్రవ్యైర్వాసితం చందనందేవతాభ్యః త్రిప్రదాయ,
 అస్సరస్సుయోగంధైశ్చైతయా ఆత్మానమనులిప్య, ఎజ్జివైడూర్వాదినో
 భయతః పరిగృహీతంసూత్రప్రసౌతం సౌవణాంమణిమ్, ఇయమోషధే
 త్రాయమాణైశ్చైతయా ఉదపాత్యేతిప్రదక్షిణమావర్త్య అపాశా
 స్యురౌమిదమిత్యేతయాకంఠేమణిమాబధ్య, సూత్రప్రసౌతం బాదరమణిం
 పూర్వవత్త్రాక్షిం త్రిరావర్త్య నవ్దేపాశౌబధ్నీయాత్ । అథమన్త్ర
 విత్కశ్చిద్బ్రహ్మణః రెవతీస్తే వేతిద్వాభ్యాంశవంవస్త్రమభిమన్త్య
 యాఽకృన్తన్తితిసృభిరుత్తరీయంధారయితావ్, ధృతోత్తరీయంతమ్,
 పరీదంవాసజ్జిత్యేతయాఽనుమన్త్రయేత్ । ఆఘోత్తరీయస్పదశాయాం

కుండలేబద్ధావ, తేదర్పస్యగ్రాహపయితావ, సవ్యేనహస్తేనతయోరుపర్యా
జ్యమానీయ, తేనాజ్యేన, ఆయుష్యంవర్చస్యమిత్యప్తాభిః ప్రతిమన్త్రం
హుతావ, కుండలేఅపనీయ, జయాద్యగుర్వీవస్థానాన్తఃకృతావ, ఆయు
ష్యంవర్చస్యమిత్యప్తాభిరేవదక్షిణకణ్డే, పునశ్చతాభిరేవ సవ్యేకణ్డే
చక్రమేణకుండలేధృతావ, శుభికెశిరఇతి ద్వాభ్యాం శిరసిసృజమాబధ్య
యదాంజనమ్- మయిపర్వతపూరుషమితి ద్వాభ్యామత్స్లోర్యగవదంజ
నంధృతావ, యన్తేవర్చః త్యేతయా ఆదర్శమవేక్ష్య, పృతిష్ఠైస్థఇత్యుపా
నహాయుగపద్ధతావ, తూష్టింధత్రమాదాయ, పృజాపత్యేశ్వరణమసీ
తి ఆత్తానమాచ్ఛద్య, దేవస్యత్యేత్యాది యత్వాపంతన్నివారయేత్స
న్తైనశిరఃప్రమాణమృజంసత్వచమసుషిరం యుగ్ధపర్వయుక్తంసకల్తా
షంకాకృష్టరహితం వైణవదండమాదాయ ఆనక్షత్రోదయాంతానీభూ
తావ, ఉచితేషు నక్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీంవా దిశముపనిష్క్రమ్య
దెపిష్టదుర్విరితి ప్రాగాద్యధరాస్తాష్టదిశపస్థాయ, మాహస్తహితిన
క్షత్రాణిచన్ద్రమసంచ యుగవచపస్థాయ, అభ్యుదయంపుణ్యాహం
చక్రతావ, మిత్రేణసహాలాచ్య, వివాహంసంన్యాసంవాకుర్యాత్.

ఏవంస్నానకర్మకర్తుమశక్తస్తూష్టిం స్నానకర్మకరిష్యేతిస
జ్కుల్ప్య, సర్వాంగవపసంకారయితావ, స్నాతావహంజీవిస్రస్యబి
హ్మచారిణెదశావ, పుణ్యనద్యాదౌతీర్థైస్నాతావ దన్తధావనాద్యుత్తరీయ
ధారణాన్తమమన్త్రకంకృతావ, అగ్నింపృతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్య, పరిషిచ్య
ప్రజాపతింమనసాధ్యాయ తూష్టింపాలాశీం సమిధమగ్నావాధా
య, పరిషిచ్య, కుండలధారణాదీనిసర్వాణ్యమన్త్రకంకృతావ, అభ్యు
దయంపుణ్యాహంచకుర్యాత్ || సమావతేనప్రభృత్యావివాహాత్ సా
యంప్రాతర్లోకాగ్నిం పృతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్య, అజ్యందర్శించ సం
స్కృత్య, పరిషిచ్య, వ్యస్తాభిన్నమస్తాభివ్యాహృతిభిః, అనాజ్ఞాతమి
త్యాదిభిశ్చ ఆజ్యేనహుతావ అగ్నిముపతిష్ఠేత్ | సంన్యాసంకర్మకా

మోఽపిచత్వారివృతాని సమావర్తనంచ కృతైష్వసంస్యసేత్ । నేష్ఠి
కస్తుసోత్సజ్జానానిచత్వారివృతానిచరిత్వా, సమావర్తనం కృతైష్వకా
షాయవాసాయావజ్జీవంబ్రహ్మచర్యంచరేత్ । ఉపకుర్వాణఉద్యమేత్సం
స్యసేద్వాః । ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయామ్

త్రయోదశఃఖండః .

ఉద్వాహంకరిష్యమాణస్సన్వయంవా, అన్యోవా, అముకగోత్ర
స్య అముకశర్తణోవరస్య, అముకగోత్రాయా అముకనామ్నఃక
న్యాయాశ్చోభయోరుద్వాహకర్తాజ్ఞమజుగ్రారృణంపృతిసరబద్ధంచ
సంకల్ప్యకుర్యాత్ । అథవరోవరాకృష్టిషయ్యప్యఇతిసంకల్ప్య, సుహృ
దస్సమవేతాకృతవిదశ్చతురోబ్రాహ్మణాకృ, ప్రసుగ్ధస్తేతిద్వాభ్యా
మభిమన్త్య, యూయమ్ అముకగోత్రామముకనామ్నీంకన్యాం మ
హ్యంవృణోధ్యమితిపిషయేత్ । తతస్తేదుహితృమంతంగత్వా, అముకగో
త్రాయాముకశమణైవరాయ, అముకగోత్రామముకనామ్నీం భ
వదీయాంకన్యాం ప్రజాసహత్వకర్తృభ్యంవృణోమహఇతిబ్రూయః । త
తోదుహితృమాకృదాస్యామితిపృతిబ్రూయాత్ । తతస్తేప్రత్యాగత్య
సిద్ధాథావయమితివరాయావేద్య తందుహితృమత్యాగృహమానయే
యః । తత్రసుస్నాతామహతవాసనం గంధానులిప్తాన్సగ్నిణీంభుక్త
వతీమలంకృతాం కన్యాం న్వయంచైవంభూతోవరఃపశ్యేత్ । అథో
పోషితోదుహితృమాకృతస్నానాదిః కన్యాదానంకరిష్యఇతి సంక
ల్ప్య, వరాయఅనందత్వా, భార్యావజ్జితేన జలేనవరస్యపాదౌ
ప్రక్షాళ్య ఆచమ్య ఆచమయ్య, వస్త్రభూషణ, గర్భపుష్పాణి, గాఙ్,
భూమించ యథాశక్తిదత్వా, అముకగోత్రస్య అముకశర్తణోనప్తీం
అముకశర్తణఃపౌత్రీం అముకశమణిఃపుత్రీం అముకనామ్నీం మదీ
యామిమాంకన్యాం, అముకగోత్రస్య అముకశర్తణోనప్త్రే అముక

శర్తణఃపౌత్రాయ అముకశర్తణఃపుత్రాయ అముకశర్తణైవరాయ తు
భ్యంప్రజాసహత్వకర్తవ్యః ప్రతిపాదయామీతి ప్రాజ్ఞుభిస్త్యక్తప్రత్య
జ్ఞుభిస్స వరస్యదక్షిణహస్తేకన్యాయా దక్షిణహస్తం సహారణ్యముదక
పూర్వకం దద్యాత్ । వరస్తాం ప్రతిగృహ్య వివాహస్థానఉపవిశ్య, ఉ
ద్యాహకర్తకరిష్యఇతినంకల్ప్య, మధితంశోత్రియాగారా దాహ్య
తంవాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య పరిస్తీర్య, కన్యాశాలాంగచ్ఛేత్ । ఆగతాయ
వరాయ దాతామధువర్క ప్రదానంకరిష్యఇతినంకల్ప్య, ఆసనార్థ
మయంకూర్చ్యఇతి కూర్చంనిక్షిపేత్ । తస్మిన్వరే, రాష్ట్రభృదసీతిప్రా
జ్ఞుభిఃపవిత్రే పాదప్రక్షాళనార్థం జలపాత్రీమాదాయ, దాతా, ఆ
వశంపద్యాఇతిబ్రూయాత్ । వరస్తంజ్జలమ్, ఆపశిపాదావనెజనీరిత్యేత
యాభిమన్త్య, ప్రక్షాళనార్థం పూర్వందక్షిణపాదం ప్రసారయేత్
దాతాపూర్వవత్పాదా ప్రక్షాళయేత్ । వరః, అపఉపస్పృశ్య ప్రక్షా
ళయితాం దక్షిణేభుజే స్పృష్ట్యా, ప్రతిలోమేనపాణినా, మయిమ
హాఇతి స్వహృదయమభిమృశ్య, అపఉపస్పృశ్య ఆచామేత్ । దా
తామృన్నయే పాత్రేపుష్పక్షతసంయుక్తమహాణార్థం జలమానీ
య సకూర్చ్యాభ్యం సవ్యదక్షిణపాణిభ్యామధస్తాదుపరిష్టాచ్చ పరిగృ
హ్య, అర్చణీయాఆపఇతిబ్రూయాత్ । వరః ఆమాగన్నిత్యేతయాభి
మన్త్య, తదేకదేశేదాత్రాస్వాంజలౌదీయమానె, విరాజోహో
హోసీతి జపితా తచ్ఛేషందాత్రాపురస్తాన్నీయమానమ్, సముద్రం
వఃప్రహిణోమీత్యేతయానుమన్త్యయేత్ । దాతావరాయవస్త్రకుం
డలాంగుళీయకాదిదత్త్యా, దధిమధు(ఘృతం) చ కస్తింశ్చిత్ పాత్రేనం
సృజ్య, బృహతాకాంసృపాత్రేణపిదాయ, పూర్వవత్పరిగృహ్య, మ
ధువర్కఇతిబ్రూయాత్ । వరస్తంపాణిభ్యాంపరిగృహ్య పిదానపాత్ర
మపనీయ, త్రయ్యైవిద్యామైఇతిదావాభ్యామభిమన్త్య, అచమ్య, అ
మృతౌపస్తరణమసీత్యవశాన్త్య, యస్తథునౌమధవ్యమ్, ఇత్యేత

యామధువర్కం తిగిప్రాశ్య, అమృతాపిధానమసీతి పునరపప్రా
శ్య, ఆచామేత్ । తతోదాతావరాయగాంపదశ్య, గౌరితి బూ
యాత్ । వరఃపాణిభ్యాం తాంపరిగృహ్య, యజ్ఞోవధతామ్- ఇత్యా
దీస్తాన్తా ఉపాంశుజపితావ్, ఓముఘృజతేతుచ్చైఃప్రతిబూయాత్
సిద్ధేన్నేదాతాతిష్ఠ వరాయ, భూతమితిబూయాత్ । వరస్తదన్నం,
భూతం సావిరాడితుపాంశ్వభిమన్త్య, ఓంకల్పయతేతుచ్చైః
ప్రతిబూయాత్ । తతోదాతావరంభోజయేత్ । తతోవరస్తండుల
రాశిస్థాంధాన్యరాశిస్థాంవాకన్యాం దృష్ట్వా, అభ్యాత్మఘ్నీమిత్వేతాం
జపితావ్ చతురుపసంహృత్య, అఘోరవక్షురిత్యేతయా కన్యాదృ
ష్టాన్యదృష్టింనిపాత్య, అవయవశస్సమీక్ష్య, తయానహదర్భేషావసీనః
ఆవాభ్యాంకర్తాశికర్తవ్యాని, ప్రజాశోచితౌదయితవ్యా ఇతినంకల్ప్య
అంగుష్ఠానామికాభ్యాంబదభంసంగృహ్య, తేనఇదమహంయాత్వయా
తితస్యాః భూమోమధ్యంసంమృజ్య, దర్భంపశ్యాన్నిరస్యపడపన్ను
శేత్ తయావాతన్తాత్రాదిభిర్వాఅన్యోన్యవియోగచిన్తయారోదనేకృ
తే, జీవాగ్ందుదన్తిత్వేతాంజపేత్ । తతోవేదవిదశ్చతురోబ్రాహ్మణాకౌస
మవేతావధూస్సానార్థముడకమాహతుం, వ్యక్తక్రూరమిత్వేత
యోచ్చైఃప్రేషయేత్ । తేచయత్యపూర్వంపురుషాస్సానాదిషుసమృతాః
తతఉడకమానయేయః । తతోవరోదభైఃకృతంవలయమ్, అర్యష్టాఅ
గ్నిమితి తస్యాశ్శిరసినిధాయ, తదుపరి, ఘోసఇత్వేతయా దక్షిణంబా
హ్యయుగచ్ఛిద్రంనిధాయ, తస్మిన్చిద్రే, శంలే హిరణ్యమిత్వేతయా
హిరణ్యమస్తథావయ, పూర్వమాహ్మతేన జలెన, హిరణ్యవణోఇతి
వచ్ఛిభిస్తాంస్సాపయితావ్, పరిత్యాగిర్వణోగిరఇత్వేతయా అహతం
వాసః పరిధాప్య, ద్విరాచమ్య, మాంగల్యతస్తునానెనేతిఆసినాయాః
కన్యాయాః కణ్ఠేమాఙ్గల్యనూత్రంబద్ధావ్, ఆశాసానాసౌమనసఇత్వే
తయా తస్యాఃకట్యాంయోక్త్రేణ సన్నహ్య, సప్తసప్తదక్షిణైవ హస్తేన

తస్యాదక్షిణహస్తంగృహీత్యా, పూషాశ్వేతోనయత్విత్వేతయాగ్నేర
భిముఖమానీయ, అగ్నేఃపశ్చాదుదగగ్రంకటమాస్తీగ్య, తస్మిన్దక్షిణ
తావధూరుత్తరతస్సయజ్ఞయగపదుపవిశ్య, పాత్రసాదనానై అశ్వా
నం లాజాంశ్చయగపత్సాదయిత్యా, ఆజ్యభాగానై, సోమఃపగమఇ
తిదావభ్యాం తామభిమన్త్ర్య, తస్యాఉత్తానం సాంగుప్తందక్షిణహస్త
మవాచీనేన స్పదక్షిణహస్తేన, గృభ్ణామితఇతి చతస్సభిగృహీత్యా,
తయాసహగ్నేరుత్తరతోగత్యా, తతఆరభ్యప్రాగాయతాన్యదగాయ
తానివానప్తపదాని, ఏకమిషఇత్యాదిభిః సప్తభిఃప్రతిమన్త్రందక్షిణై
నపదాపగక్రమ్య, సప్తమేపదేనిహితేనఖాసప్తపదేత్యాది సూన్యత
ఇత్యస్తం జపిత్యా, అగ్నింప్రదక్షిణంకుర్యాత్ । సర్వేష్యపి ప్రదక్షి
ణేష్యాజ్యస్థాలీం ప్రోక్షణీంప్రణీతి మశ్వానం లాజాంశ్చభ్యస్తరేకృ
త్యా, దక్షిణతోనిషాదితస్య బ్రాహ్మణస్యాగ్నేశ్చాస్తరాగచ్ఛేత్ । ఏవం
పత్నానామపదక్షిణంకృత్యా, యథాస్థానముపవిశ్య హస్తంముక్త్యా
పత్నానాన్వరభిః, సామాయజనివిదేనాప్రవేత్యాదిభిష్షోడశభిఃప్ర
తిమన్త్రంహుత్యా, అగ్నేరుత్తరత్ ౭శ్చానమ్, ఆతిష్ఠేమమశ్వానమి
తిపత్నీం దక్షిణేనపదాశ్చానమాస్థాప్య, దర్శనంస్కారవత్సత్వానం
జలింసంస్కృత్య, తస్మిన్నుపస్తీర్య, ద్విలూజానావపేత్ । జమద
గ్నీనాంతిః । పత్నానాన్వరభిఃసామాయజానావపేదిత్యేకై । అభిఘార్య
వధ్యంజలింగృహీత్యా, తేన దేవతీర్థేన ఇయంనారీత్యేతయాహుత్యా
తస్యాహస్తంగృహీత్యావత్థాయ, తుభ్యమగ్రేవర్యవహన్నితి తిస్సభిస్త
యాసహగ్నింప్రదక్షిణంకృత్యాపూర్వవదశ్చానమాస్థాప్యోపవిశ్య, అర్య
మణిన్ను దేవమితి పూర్వవల్లజాన్ హుత్యా, పూర్వవత్ప్రదక్షిణంకృ
త్యా, పునరశ్చానమాస్థాప్యోపవిశ్య, త్వమర్యమాభవసీతి పునర్లాజాన్
హుత్యా, పునఃప్రదక్షిణంకృత్యా యథాస్థానముపవిశ్య, జయాద్య
గుర్వపస్థానాన్తంకృత్యా ప్రత్యాముజ్ఞామీతి దావభ్యాంయోక్త్రం

విముచ్య పశ్చాన్నిరస్య అపడిపసపుశ్య, ఏతమేవాగ్నిం యాజ్ఞేనం
ధారయన్, ఏతస్మిన్నగ్నో యద్యుతేదిదితిహోమ, ప్రవిశ్యహోమ, స్థా
లీపాక శేషహోమ పుంసువనసీమస్తగృహప్రవేశపాఠ్యణపిణ్డపితృయ
జ్ఞాపాసన వైశ్వదేవ పశ్చమహాయజ్ఞాకుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగచన్దికాయామ్.

చతుర్దశఃఖండః

శ్రీ గృహప్రవేశః శ్రీ

అథతాం పత్నీంహ స్తినాఅశ్వేన శిఖికయా ఆన్ధోలికయా మను
మ్యేదినావా, స్వగృహంప్రా పయేత్ । రథేనప్రా పణే, నశ్యేనాత్త
భి తెతిరథస్సౌత్తమృనంకృత్వా, యంజన్తిబ్రాహ్మణ-యోగయోగ-ఇ
తి ద్వాభ్యాం దక్షిణవామయోఃకృమేణవాహాసంయోజ్య, రథాదివా
హనమారోహ స్తీంవధూమ్, సుకిగ్ంతుకమితిచతస్పభిరభిమస్త్య, ర
థచక్రవర్తన్యోభావిన్యోద్దక్షిణవామయోః క్రమేణ నీలలూహితే
నూత్రే నీలలూహితేభవత ఇత్యేతయా వ్యవస్తీర్య, తయోరుపరి, యేవ
భవశ్చన్ద్రాంశితిస్పృభిగచ్ఛేత్ । పత్నీంపశ్చాదవ్యవధానైన వివాహ
గ్నిం హారయేత్ । మార్గమధ్యేపుణ్యనద్యాదితీర్థస్థాణుచతుష
భవ్యతికృమే, తామస్తనానా- ఇత్యేతాంజపేత్ । ఆయంనామహ్యః
పారమితే త్యేతయానావమనుమస్తయేత్ । పత్నీనావికాపశ్యేత్
నదీంతీర్తావ్ ఆస్యపారశ్చ త్యేతాంజపేత్ । శ్శానాపరిగమనె, పత్నీధూ
షణనాశే, రథనాశేవాద్యుతేదిదిత్యాదిహోమంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య
అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్యాభ్యధాగానై పత్నీన్వనావరంభః, యద్యుతేది
దిత్యాదిభిస్సప్తభిఃప్రతిమస్తగ్గృహం, జయాద్యగ్నుప్రసథానాస్తం
కుర్యాత్ । ప్లక్ష్యగోధాదిక్షిరివృక్షాతికృమణే యోగస్థరావ్యః- ఇ

త్యేతాంజపెత్ | నదీమరుకాంతారయోరతిక్రమే, యాఓషధ్యః - ఇ
 త్యేతాంజపెత్ | సజ్జాశయామీత్యేతయా సస్యగృహం పత్నా సస్య
 పర్శయెత్ | ఆవామగక్, ఇతిహాస్యభ్యాం దక్షిణవామయోఃక్రమేణ
 వాచావిముచ్య గృహంప్రవిశ్య, అగారస్యమధ్యే శర్కవమేత్యేత
 యా లోహితం ఆనడుహంచ ర్థపాక్ష్మిరఉత్తరలోమాస్తీర్యదక్షిణపా
 దనిధానపూర్వకం పత్నీంగృహంప్రవేశయత్ గృహం భద్రానితితాక్
 వాచయెత్ | ఉభావపి పాదేనదెహళీనస్పృశేతామ్ | గృహస్యో
 త్తరపూర్వదేశేప్రవేశహోమంకరిష్యతిసంకల్ప్య, అగ్నిపరిష్ఠాప
 నాద్యాజ్యభాగానై, పత్నా సన్వానోబ్ధిః, ఆగక్ గోష్ఠమ్, ఇతి త్ర
 యోదశభిఃప్రతిమస్త్రంహుత్వా, జయాద్యగుప్తపస్థానానై, పూర్వా
 స్తృతేచ ర్థణి, ఇహగావః ఇత్యేతయాఉపవిశేతామ్ | సర్వత్రాపవే
 శనెదక్షిణతఃపత్నీ ఉత్తరతోవరః | అథయస్యాఃపుత్రావనజాయంతేజా
 తాన్సర్వేపిజీవంతితస్యాః పుత్రీన్, సోమేనాదిత్యా-ఇత్యేతయాపత్నీ
 జ్ఞేనివేశ్య, తస్మై ప్రసస్థఇతి కదళ్యాదిఫలందత్వా, ఇహప్రియ
 మిత్యేతేజపిత్యా, ఉభావాచంయచ్ఛేతామానక్షత్రాదయాత్ | ఉది
 తేషునక్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీంవాదిశంగత్వా; ధృవక్షితిద్భ్రువయోనిః-
 ఇతిధృవమ్, సప్తషయఃప్రథమామ్ ఇత్యరుంధతీంద క్రమేణ దర్శ
 యిత్యా, తయాసహోపవిశ్య ఆగ్నేయైస్థానీపాకేన యక్ష్యతిసంక
 ల్పయెత్ | పత్నీప్రీహీనభిహన్యాత్ | తస్మిన్నేవాగ్నోస్వయందరు
 శాపయిత్యా, అభిఘాత్యోత్తరతోవతార్య, పునరభిఘాత్యగ్నిపరి
 ష్ఠాపనాద్యగ్నిముఖానైపత్నా సన్వారభౌదర్వావముపస్తీర్యహవి
 మేధ్యాదంగుప్తపర్వమాత్రం మధ్యమానామికాంగుప్తేద్విరవదా
 య జమదగ్నినాం త్రిరవదాయ సకృదభిఘాత్య, అగ్నేయేస్వాహే
 త్యగ్నిమధ్యేహుత్వా, పూర్వపదుపస్తీర్య, ఆద్యామలకమాత్రం ఉ
 త్తరాధాత్సకృదవదాయ తేహందిరవదాయ ద్విరభిఘాత్య, అ

గ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహేతి ప్రాగుదీచ్యాం పూర్వాహుత్య సంయుక్తంహుతాన్, నిధానక్రమేణపరిధీనభ్యజ్య, దక్షిణతః ప్రధానదర్శిం మధ్యేతితరదర్శిం ఉత్తరతః ఆజ్యస్థాలీమగ్నేఃపశ్చాన్నిధాయ, పాత్రీసాదనదభానాదాయ ప్రధానదర్వామగ్నిమితరదర్వామధ్యమాజ్యస్థాల్యాంమూలమితిక్రమేణత్తిరక్తాన్, తేషేషికందభాంప్రజ్ఞాతంనిధాయ, దక్షిణోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాందర్భాదర్వామగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య సవ్యంనిరస్యతిర్యంచంహస్తంధారయన్, అగ్నముద్భుత్యఅగ్నౌప్రహృత్య పునరుద్భుత్య మధ్యం ప్రహృత్య పునరుద్భుత్య మూలం ప్రహృత్యదభాంచప్రహృత్య తజ్జన్యాత్తిరగ్నింనిధిశ్య తమభిమంత్ర్యదక్షిణహస్తేనఘామింస్పృష్ట్యా మధ్యమంపరిధిమగ్నౌప్రహృత్య అన్యోపరిధీహస్తాభ్యాం యగపదాదాయ, అగ్నా పుత్తరాద్ధైక్యా రెష్వగ్నింప్రవేశ్య ప్రహృత్యసంస్రావహోమాదిషుర్యాత్ । ఏవంసర్వత్రచదుకర్మసుపరిధ్యంజనాదిసంస్రావహోమాస్తంలేపకార్యంకుర్యాత్ । తతోబహ్వజ్యసిక్తేన హుతశేషేణహవిషాదక్షిణతానిషాదితంబ్రాహ్మణంభోజయిత్యాన్, ఆత్తనఃపూజ్యాయముషభందద్యాత్.

* ఔపాసనారమ్భః *

రాత్రౌనవసుఘటికాస్వే వాపాసనమారభేత । నవఘటికాతిక్రమేహ్వరాత్రావారభేత । బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్యత్రిః ప్రాణానాయమ్య, ఔపాసనమారఘ్స్సృతిగతి సంకల్ప్య, పునఃప్రాణానాయమ్య, సాయమాపాసనహోమం హోమ్యామీతినంకల్ప్య, ఉల్లేఖనాదిపరిస్తరణాస్తంకృత్వా, పరిషిచ్య అగ్నావేకాంసమిధమాధాయ, ద్వాదశపర్వపూరితంతండులమ్, అగ్నయేస్వాహేతిమధ్య, తతోపికించిదధికమగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహేత్యగ్నౌ ప్రాగుదీచ్యాం పూర్వాహుత్య సంహితం దెవతీర్థైనహస్తేనహుతాన్, పునరేకాంసమిధమాధాయ పరిషిచ్యాగ్నిముపతిష్ఠేత । వివాహాదిశేషహోమాస్తంద్వితీయాదివివాహే

ష్వపిదంవత్సఃక్షారలవణమధుదన్తధావనాభ్యంజనగన్ధపుష్పతామూర్ఖ
లఖట్యాదిశయనస్తరణకీర్తనకేళిప్రేక్షణగుహ్యాభాషణసంకల్పాధ్యవ
సాయక్రియానివృత్తిరూపాష్టాంగమైశునవజ్జనమ్, అగ్నేయస్థాలీపా
శాదివతూరాత్రమేకస్తికాకపేశయనమ్, శయనెదతయోర్ధ్వేనైయ
గ్రౌధౌమంబరాశ్వత్థస్థాక్షైష్వస్యతమందణ్డంగన్ధపుష్పాద్యలంకృతంవా
ససాసూత్రేణవాపరివేష్టితంనిధాయతస్త్రిశ్వావససుగన్ధర్వంభావయేత్

* శేషహోమః *

చతుర్థ్యాంరాత్రామన్త్యయామేదణ్డమ్, ఉదీర్ష్యాత్యతిదాన్వ
భ్యాముత్థాస్య, ప్రక్షాళ్యనిధాయ శేషహోమంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య
అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్యాజ్యభాగానైపత్న్యానావరభిః అగ్నేప్రాయ
శ్చిత్రఇత్యాదిభిస్సప్తభిఃప్రతిమంత్రం హుత్వా జయాద్యగుర్వనస్థా
నానై, అగ్నేఃపశ్చాత్పత్నీంప్రాజ్ఞుభీమువవేశ్య, తస్యాశ్శిరసి, భూ
స్సాన్వహా భువస్సాన్వహా సువస్సాన్వహా ఓంసాన్వహేతిహుతశేషమాజ్యం
నినయేత్ । అపశ్యన్త్యామనసాచేతానమిత్యేతయా పత్నీపతిం సమీ
క్షేత । అపశ్యన్త్యామనసాదీభ్యానామిత్యేతయాపతిఃపత్నీంసమీక్ష్య,
ఆజ్యాభ్యక్తాభ్యామంగుష్ఠానామికాభ్యామ్, సమంజస్తవిశ్వేదేవా ఇ
త్యేతయా తయోహ్యుదయదేశేయగపత్సంమృజ్య, ప్రజాపతేతన్వం
మఇతి తిస్రాజపిత్యా, అభ్యుదయం పుణ్యోహంచకుర్యాత్.

* సమావేశనమ్ *

తద్రాత్రావన్యస్యాంవారాత్ ॥ ఉపలిప్తం గన్ధపుష్పధూపవాసి
తం ఘృతదీపదీపితంసాన్వస్తరణతల్పయక్తం గృహం పత్న్యాసహప్ర
విశ్య సమావేశనంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య, ఆరోహోదుమిత్యాదిదేవేషు
కృణుతౌదువ ఇత్యన్తంజపిత్యా తయానహనంవిశేత్ । తత్పరదిన
మారభ్య దావదశాహం పూర్వోక్తక్షారలవణవజ్జనాదివ్రతమేకరా
త్రావవాసంచ సపత్నీకశ్చరిత్యా, వరేద్యువైశ్వదేవపశ్చమహాయ

జ్ఞానారభేత । తతోఽపరపక్షేమాసిశ్రద్ధంచ॥సంవేశనానస్తరమపరపక్షేచ్ఛత్, పూర్వంమాసిశ్రద్ధమారభ్య పశ్చాత్ శుక్లపక్షేవైశ్వదేవమారభేత । యద్యస్మిన్ సమాదేశనకాలే దైవాదృతుగమనం ప్రాప్తమ్ తదాసంవేశనం గర్భాధానంచ కరిష్యిష్యతీతిసంకల్ప్య, ఆరోహణమితి పూర్వంజపిత్వా, విష్ణుగోపనిమితిపశ్చాదభిమన్త్య, తయాసహ సంవిశేత్.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్.

పంచదశశఃఖండః

శ్రీ దర్శపూణమాసస్థాలీపాకౌ శ్రీ

దర్శపూణమాసస్థాలీపాకౌ పౌణమాస్యామమావాస్యాయాం చపత్వానహ కృతైకభుక్తిపరేద్యురాగ్నేయ స్థాలీపాకవత్కుర్యాత్ । ద్వైధావిభక్తస్య అహోమధ్యేవా తత్పూర్వంవా పర్వవృత్తిపత్నీశ్చేత్తస్మిన్ దినేస్థాలీపాకంకుర్యాత్ । పరతస్సద్విశేషైర్వత్సేదినేకుర్యాత్ । ఆగ్నేయస్థాలీపాకశేషహోమయోర్ధ్వే తదూర్ధ్వంవా పౌణమాస్యాం స్థాలీపాకమారభేత । తస్యఆపాధ్యాదిపితృమానచతుష్టయాధిమాస గురుశుక్రమాధ్యగ్రహణసజ్జాగ్రనిదుష్టత్వే, తత్పూర్వం శేషహోమాత్పరం దర్శనంభవేదశాత్పూర్వమేవయస్యాం కస్యాందిత్తిథౌపౌణమాసస్థాలీపాకం కృత్వాదర్శస్థాలీపాకంచస్వికాలేకుర్యాత్ । తత్ర, దర్శపూణమాసస్థాలీపాకావారస్సేవ పౌణమాసస్థాలీపాకేన యత్యే దర్శస్థాలీపాకేనయత్యే ఆగామిపౌణమాసస్థాలీపాకేనయత్యే ఇతి యథాహాం సంకల్పః । ఏవందర్శపూణమాసస్థాలీపాకౌ ప్రతిపదిప్రతిపదికుర్యాత్.

✽ ఆగ్రయణస్థాలీపాకః ✽

శరదితు పౌణమాస్యామమావాస్యాయాంవా ఆగ్రయణ స్థాలీ

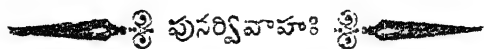
పాకేన యక్ష్యతి సకలం, పూర్వదేవీ హ్యవహననాద్యగ్నిముఖానైవత్యానైవావరణః పూర్వవదవదాయ, ఇద్వాగ్నిభ్యాం సావహా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్సావహా, ద్యావాపృథివీభ్యాం సావహా, అగ్నయస్సిష్టకృతే సావహేతి హుత్యా, లేపకార్యాదికృత్యా, గానమాత్రం హుతశేషమన్నం తండులువాస్త్రాశ్వ, అపఃపీత్యా ఆచమ్య, యథోత్తివ్యమాణో నశీ ర్యేతతథాసుదృఢమోదనపిండం హుతశేషేణ కృత్యా, పరమైష్ట్యసి పరమాం మాంశ్రియం గమయేతి గృహపృష్ఠవంశే తముత్తివ్య బహోబస్యసి కైన చరుశేషేణ బ్రాహ్మణంభోజయేత్ । ఏతేషువృషభదానవః కవప్తాచింశతృధికశతముష్టిధాన్యపూర్ణాం యత్క్రిందితాత్రిండ ద్యాదిత్యేకే । ఆగ్రయణం కర్తుమశక్తః, శ్రోత్రియస్యకృతాగ్రయణస్య హుతశేషంయాచిత్యా ప్రాశ్నీయాత్.

* వివాహమధ్యేరజోదర్శనప్రాయశ్చిత్తమ్ *

వివాహేనామాయదనివిదేహ్వానః ఇతిహామాత్మరం కన్యా
యాంరదస్వలాయామ్, ఆసోఅస్తాక్ ఇతియజుఃపవిత్రేణ, వుదపనూ
క్తపశ్చుశాన్త్యజ్జిగాయతీపవమాన్తేశ్చాభిమన్త్రితజలేన తాంస్నా
పయితాన్, అన్యదన్త్రంపరిధాప్య, తస్మిన్నైవాగ్నౌ సమస్తాభిరాప్య
హృతిభిః నప్తతేఅగ్నే- యన్త ఆత్మనామిందా - పునరగ్నిః ఇత్యే
తైః, భూరగ్నయే, భూరన్నమగ్నయే, భూరగ్నయేచత్యనువాక త్య
యేణప్రతిసాహాకారం, తంతంతన్వక్ ఇత్యేతయా, వ్యస్తాభిరాప్య
హృతిభిః అనాజ్ఞాతమిత్యాదిభిశ్చ హుతాన్, బ్రాహ్మణానమజ్ఞాప్య,
తంత్రశేషంసమాపయేత్ । ప్రధానహామాత్మరంరజోదర్శనే, చతు
ర్థహనిస్సానబ్రహ్మకూర్పుప్రాశన పునస్సానానికారయితాన్, తం
త్రశేషంసమాపయేత్.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్.

ప్రొడ్యుక్టుండం.

వరస్యకన్యకాయావా మాతరిరజర్పలాయాం గర్భిణ్యాంవా, ఆ శౌచేనూతకవా, అశుభక్షేవావివాహేకృతై, వివాహానంతరంపరివిశ్వ ఘోమాత్పూర్వం స్వగ్రామప్రావణే కెనచిద్విష్ణున దావదశాహే ౭తిక్రాంతై, వివాహాపాసనారంభయోర్తథ్యే౭గ్నినాశేచపునర్వివాహంకుర్యాత్ । తత్ర అంకురపరితిసరవరప్రేషణాదివజ్రమ్, అధ్యాత్మ ఘ్నీమిత్యాద్యపాసనాంతం సర్వమేక స్థితిదినే సుముహూర్తేకృతావీ, తస్మిన్నేవదినే౭వరరాత్రేశేషహోమంకుర్యాత్.

ప్రాషితాగతప్రాప్తయశ్చిత్తమ్

ప్రాషితస్యపి త్రాదేర్వాస్తాయాఅశ్రవణేన దావదశాద్ధాధికేకా లెగతే తత్పుత్రాద్యైస్తస్యాధ్యక్షదేహికే కృతేపునరాగతే తస్మిన్ తస్య పుత్రాది తలఘృతపూణేకటాహాదా త్రిరాత్ర్యమేక రాత్ర్యం వానిక్షిప్య సుముహూర్తేతముత్థాప్య జాతకర్తాద్యైరైవశ్వదేవవ్రతా నైస్సంస్కర్యాత్ । ఏవంసంస్కృతః కస్తింశ్చిద్గిరౌ దావదశాహం త్యహంవా నియమపూర్వకముపాష్ణాగత్యసమావతేన, కృతావీ, పూర్వభార్యాం, తదభావేఅన్యాంవా ఉదావహ్యా, అగ్నయేఆయుష్తతే స్థాలీపాకంకుర్యాత్ । ఆహితాగ్నిశ్చేదగ్నినాధాయవ్రాత్యస్తామేన యజేత । అథవా, గిరింగత్యా తలైర్ద్వాగ్నయేన వశునాయజేతి । య దావీ, అగ్నయేకామయేష్టింకుర్యాత్, తతో౭గ్నయ ఆయుష్తతే ఇష్టింకుర్యాత్, తతోయథేష్టంకృణుభిర్యజేత.

* వివాహాద్యగ్నినాశేప్రాప్తయశ్చిత్తమ్ *

ఔపాసనారమ్భ శేషహోమయోర్తథ్యే అగ్నినాశే దశరాత్ర్యమధ్యే జాతకర్తాగ్నినాశే, త్రిరాత్ర్యమధ్యే ఉపనయనాగ్నినాశేచకృమేణ వివాహాగ్నిసంధానం జాతకర్తాగ్నిసంధానం ఉపనయనాగ్నిసంధానంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య, అపహతాఅసురాః-శస్నోదేవీరితిదావభ్యాం

తద్భస్మప్రాక్ష్య, అయంతేయోనిరితి తద్భస్మసమిధిసమారోప్య, షుధి
తాగ్నా వివాహశ్చేచ్ఛన్తథిత్వాగ్నిమ్, శ్రోత్రియాగారాదాహ్వాజేఽ
గ్నా వివాహశ్చేచ్ఛన్తథిత్రియాగారాదాహ్వాతమగ్నిమ్, జాతకర్తృప
నయనయోలోకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యఅజహ్వనః-ఉద్భుభ్యసేవతిదాన్
భ్యాంతాంసమిధమగ్నావాధాయ పరిస్తీర్య, ఆజ్యందర్శించ సంస్కృ
త్య, పరిషిచ్య అయాశ్చాగ్నే- అగ్నిహోతా- ఇతివాన్భ్యామ్, ద్రా
హ్మణఏకహోతేత్యనువాకేన దశభిః మనోజ్యోతిః- యన్తత్యనామి
ద్రా- పునరగ్నిరితి తిస్యభిః, భూరగ్నయే- భూరన్నమగ్నయే- భూర
గ్నయేచెత్యనువాక త్రయేణ ప్రతిస్వాహాకారం, వ్యస్తాభిస్సమస్తాభి
ర్వాప్యహృతిభిః. అనాజ్ఞాతమిత్యాదిభిశ్చ హుత్వా, పరిషిచ్య, తం
త్ర శేషంసమాపయేత్.

* విచ్చిన్నాగ్నిసద్ధానమ్ *

శేషహోమాత్పరమగ్నినాశే పత్నోన్యసహవిచ్చిన్నాపాసనాగ్ని
సంధానం కరిష్యఇతిపంకల్ప్య, పూర్వవన్తథితం శ్రోత్రియాగారా
దాహ్వాతంవాఽగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్య, దర్శమాజ్యస్థాలీం ప్రా
క్షణీంసుప్రవంశసాదమిత్యా, ప్రాక్షణీంసంస్కృత్య పాత్రాణిప్రాక్ష్య
ఆజ్యందర్శించ సంస్కృత్య పరిషిచ్య, ఓంభూభువస్సువస్సాస్వితే
హుత్వా, అనాజ్ఞాతమిత్యాదిశేషంసమాపయేత్.

దివారాత్రోవాభోజనాత్పూర్వమగ్నినాశే, అగ్నింసద్ధాయ ఏక
కాలముపవసేత్ । భోజనాత్పరమగ్నినాశే కాలద్వయముపవసేత్
అమేధ్యాదినాస్పృష్టే అన్యైరపహ్మలైవాగ్నావేవమ్ । స్వయమేవ
శాన్తైత్వగ్నా, ఉపవాసమ్, అయాశ్చాగ్నేసీత్యాజ్యాహుతింవా కు
ర్యాత్ । సర్వత్రాగ్నిసద్ధానే సాయమారభ్య ఆహుతిచతుష్టయం తం
త్రైజైవకుర్యాత్ । ప్రతిమాసంపాదకృచ్ఛ గింకృత్వా, పంచప్రస్థ
తండులం పాదప్రస్థఘృతంచ శ్రోత్రియేభ్యోదత్త్వా, అనంతరమగ్ని

సంధానంకుర్యాత్ । ద్వాత్రింశత్ప్రస్థతిషోడశముష్టిర్వాప్తస్థః

— టేపాసనాగ్నిద్యయసంసగఃప్రాయశ్చిత్తమ్ —

ద్వయోఽపాసనాగోఽప్రస్థసంగేః, తమగ్నింద్వాపి యగవ
త్ అయంతేయోనిరితి ద్వయోస్సమిధోఽప్రమారోఽప్య తమగ్నింద్వేధావి
భజ్య, మమాయమంశౌమమాయమంశఇతిద్వాపి ప్రశ్నేక మభిమ
త్య, సప్తస్థిసప్తస్థిన్నగ్నౌ సాంసాంసమిధమ్, ఆజహ్వనః-ఉ
ద్బుధ్యసేవతి ద్వాభ్యమాధాయ పూర్వహోతాసాంశే అగ్నయేవివి
చయేసాంపేతిహుత్వా, ప్రాయశ్చిత్తాహుతీజహుయాత్ । పశ్చా
ద్ధోతాసాంశే అగ్నయేపథిక్యతేసాంపేతిహుత్వా, ప్రాయశ్చిత్తా
హుతీజహుయాత్ । తత్తస్మాప్రభానహేపసమరోఽయేతామ్.

టేపాసనాగ్నైరౌకికాగ్నినాసంయోగే అగ్నయేవివిచయే సాం
పేతి హుత్వా, పాహిపంచకం ప్రాయశ్చిత్తాహుతీశ్చజహుయాత్.

* భార్యద్యయాగ్నిసంసగః*

భార్యయాంవిద్యమానాయాం ధర్తాధంప్రజాధంవా వున
ర్వివాహేకరత్నే, పూర్వస్థిన్నగ్నౌరౌకికాగ్నౌవాద్వితీయవివాహ
హోమఃకార్యః । రౌకికాగ్నౌద్వితీయాది వివాహశ్చైత్, తయోర
గోఽప్రస్థసంసగంకుర్యాత్ । దక్షిణవామపాశ్వస్థాభ్యాం జ్యేష్ఠాక
విష్ఠాభ్యాంసహటేపాసనాగ్నిద్యయసంసగంకరిష్యితి సంకల్ప్య,
ద్వితీయాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్యఆజ్యందవీంచసంస్కృత్యపరిషీచ్య
కనిష్ఠభార్యయాఅన్వారబ్ధః ప్రధానదర్వాప్రమితరదర్వాప్రఆజ్యచతు
ర్థాగృహీత్వా, నమస్తప్తేగదఅన్యధాయైతాసప్తధాయైతావమానఇం
ద్రాభిత్తప్తదృష్వా రిష్యాసఃఏవాబ్రహ్మతపేదస్తుసానిషేతిహుత్వా,
అయంతేయోనిరితి తమగ్నిం సమిధిసమారోప్యఆజహ్వనః, ఉద్బుధ్య
సేవతిద్వాభ్యాం పూర్వస్థిన్నగ్నౌ తాంసమిధమాధాయఅగ్నిప్రతిష్ఠా
పనాద్యగ్ని ముఖంతే పత్నిభ్యామన్వారబ్ధః, యోబ్రహ్మబ్రహ్మణ ఇతి

ఘృతనూక్షైనప్రత్యామృతచతుర్ముఖీతమష్టావహుతీర్హత్యావతిగ్నే
 దత్తరతః ప్రతిష్ఠితాదభిఘారితాదన్నాద్ధివరవదాయతః సూర్య, నమి
 తగ్ంసజ్జుల్పేథామితివాక్య(చతుష్టయం)ద్వయం)ప్రణవాస్తముక్త్యా
 అగ్నేపురీష్యేత్యుచాహుత్యా, పురీష్యస్తవమగ్న ఇత్యనువాకాంతం
 ప్రతిమంత్రందావభ్యాం దావభ్యాంవాక్యాభ్యామష్టాదశాహుతీరా
 జ్యేనహుత్యా సిష్టకృదాదుపథానాస్తంకృత్యా దక్షిణతోనిషాదితా
 య బ్రాహ్మణాయ గౌదత్వా అగ్నేఃపురస్తాద్ధృక్స్తమృమ, బ్రహ్మజ
 జ్ఞానమ్-పితావిరాజామితి దావభ్యాంహుతశేషమన్నంనిదధ్యాత్ । ఏ
 వంసంస్మష్టేగ్నాపుథయోఃపత్నీః పుంసువనాదికుర్యాత్ । అథ
 వాసంస్మష్టాగ్ని విభాగంకరిష్యతిసంకల్ప్యతమగ్నింప్రతిష్ఠాప్య, ప
 రిస్తీర్య ఆజ్యందరీప్వంచ సంస్కృత్య, పరిషిచ్య సప్తతేఅగ్న ఇతి పూ
 ణాహుతిం హుత్యా అయం తేయోనిరితి తమగ్నింద్వయోస్సమిధో
 ద్యుగవదారోష్య అచ్ఛాగిరౌమతయఇత్యుచాతమగ్నిం ద్వేధావిభ
 జ్య, ఆజహ్వనః-ఉద్బుధ్య సేతి దావభ్యాంతయోరగ్నౌ సస్మిధావా
 ధాయఅయాశ్చాగ్నేసీత్యేతయావ్యాహృతిభిఃఅనాజ్ఞాతమిత్యాదిభిశ్చ
 తయోరగ్నౌః ప్రత్యేకంహుత్యా, దక్షిణపాశ్వేష్ఠేగ్నౌ జ్యేష్ఠాయాః
 వామభాగస్థేగ్నౌకనిష్ఠాయాశ్చపుంసువనాదికుర్యాత్ । పూర్వస్థిన్న
 గ్నౌ ద్వితీయవివాహహోమేష్యవమేవ విభాగంకుర్యాత్ । బహు
 పత్నీకోపేష్యవమేవాగ్నీనాం సంసగంవిభాగంచకుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్ .

సప్తదశఃఖణ्डః.

శ్రీగృహంరఘ్నః శ్రీ

గృహంప్రారభమాణోయోధుభాగ అగారత్వేనాభిప్రేతస్తం
 వైరృత్యాం నిమ్నం యథాభవతితథాఖనిత్రాదినాపాంసూసుతా వద్య

పాలాశేన శమీమయేనవా ఉమాహుఫలకేన, యద్భూమేః కూరమి
 త్యైతయా నీతామెచదిశం త్రిర్ధన్త్రమావత్కత్తిరుదుహ్య, సోనా
 పృథివీ త్యైతయా తంపదేశమభివన్త్య స్థూణానిఖనన్ధారాగర్తా
 కమకారైః ప్రదక్షిణంఖానయిత్వాఅగారాభ్యన్తరపాంసూనుదుప్య
 నిష్క్రమితోజనస్య దక్షిణభాగస్థేగర్తేఇహేవతిష్ఠనిమితేత్యైతాభ్యాం
 స్థూణామవధాయ, ఏతాభ్యామెవసప్యే, అన్యేష్యపిగర్తేమ ఖనన
 క్రమేణ అన్యాఅపిస్థూణాస్తూప్తీమవధాయ, దృఢీకృత్య, తాసుస్థూణా
 న్వాధీయమానం వంశమ్, ఋతేనస్థూణాఅధిరోహేత్యేతేన అభిమం
 త్ర్య సమ్యజ్జేమితంగృహంగత్వాచతుర్దిక్షుమధ్యేచస్థాపితా స్థూ
 ణాః ప్రాచ్యాదిక్రమేణ బ్రహ్మచ తేక్షత్రంచేత్వాదిభిః పంచభిమం
 త్రైస్తత్తదభిముఖాభిమంత్ర్య, గృహప్రవేశకమకరిష్యతి సంక
 ల్ప్య, పాలాశేన శమీయమేన వెద్దేనాగ్నింప్రజావ్యత్య, తమగ్నిం ఉ
 ద్ధీయమాణ ఇత్యైతయా అహ్నిప్రవేశే రాత్రియాయదనఃకృతమ్,
 రాత్రాప్రవేశేఅహ్నియదేనః కృతమిత్యాహేనాద్ధృత్య ఇంద్రస్యగృ
 హేతి గృహంప్రప్య ఉత్తరపూర్వదేశేఅమృతాహుతి మిత్యై
 తయాతమగ్నిం ప్రతిష్ఠాపయేత్ । ఏతస్త్రినాగ్నేఅగ్నిహోత్రగృహే
 శౌతాగ్నినపిప్రతిష్ఠాపయేత్ । స్థాపితస్యాపాసనాగ్నే దక్షిణతస్స
 ర్విదిగగ్నైర్భాగంస్తీర్య తేమతన్నపతేన్నస్యన ఇత్యైతయాప్రా
 ణాన్యూనాః ప్రీహిన్యవాంశ్చనిక్షిప్య, తేమకుంభంనిధాయ, అరిష్టా
 అస్తాకమితి కుంభచతుష్కజలేన ప్రతికుంభం మంత్రమావత్స, తం
 కుంభంపూరయేత్ సర్వశ్రీమృత్తయంపాత్రంభిన్నం భూమిధూమి
 మగాదిత్యేతేనాను మంత్రయేత్ । అథాగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్యాజ్యభా
 గాంతే వాస్తాష్యతేప్రతిజానీహీతి చతుర్భిర్దుత్వా, జయాద్యగ్నృన్
 పస్తానాన్తం కృత్వా, పూర్వస్థాపితం కుంభంగృహీత్వా తేనజలేన శి
 వగంశినమితి పాగారభ్య ప్రదక్షిణంనివేశనంగృహన్తరాళంవా సం

తతథారయాత్రిఃపరిషీచ్య అభ్యుదయంపుణ్యోహంచ కృత్వా అపూవ
సత్తుసహితంబ్రాహ్మణాన్భజయేత్.

ఏవంగభావధానాదిగృహప్రవేశాంతానాం కర్మణాం ప్రయోగః,
బహుగ్రన్థానవలూక్య తత్తస్థితానరాక్షసంగృహ్య ఏకత్రసుఖబౌధా
ధం భగవత్కృపాలబ్ధజ్ఞానలెశేనమయా తేనైవ ప్రేరితేన తస్యేవ
ప్రీత్యధం యథామతికృతః తస్మాదత్ర కామక్రోధేష్యాదిదోషర
హితా గుణగ్రాహిణోమహాన్తః మయాకృతామిమాంప్రయోగచంద్రి
కాం సమ్యగీష్ట్యా త్రానుక్తదురుక్తానికోక్తపునరుక్తాదిదోషానో
ధ్వా బాలానాంకలభాషణమివప్రమోదధ్వమ్.

అనేనభగవాన్ప్రేక్షాతు శ్రియఃపతిః

ఇతి శ్రీమన్నైధ్యవకాశ్యపకుల కలశపయోరాశి

రాకానిశాక రాయమాణ వీరరాఘవసూరి

విరచితాయాం ప్రయోగచంద్రికా

యామప్రాదశఃఖణ్డః.

శ్రీమద్భిఃకవికథకకంఠీరవగురుభిః సర్వతంత్రస్వతంత్రోభయవే
దాంతాచార్యైఃశ్రీవేంకటనాథార్యైః విరచితనిజమతతిరస్కారవిగమా
నిరతంకాశితి విరుదానాం శ్రీమద్భగవద్రామానుజభాష్యే పూ
ర్వాచార్యాస్సంఘ్నిపురితి పూర్వాచార్యత్యేన ప్రసిద్ధానాం విశి
ష్టాదేవతసిద్ధాంతభాష్యకారాణాం నైఘ్రివమాడబూశిల్లోవానిత్యప
రనామధేయానాం శ్రీమద్ద్రమిడాచార్యాణాం వంశ్యస్యనైఘ్రివ శ్రిని
వాసార్యస్యసూనునా వీరరాఘవేణ శ్రీరాఘవచంద్రప్రసాదేన విరచితా
ప్రయోగచంద్రికాసంపూర్ణా.

